

Příčiny odejmutí dítěte z rodiny pohledem kurátora pro děti a mládež

Barbora Zámečnicková

Bakalářská práce
2018

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Barbora Zámečnicková**
Osobní číslo: **H15484**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Příčiny odejmutí dítěte z rodiny pohledem kurátora pro děti a mládež**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti rodinného prostředí, syndromu CAN a sociálně právní ochrany dětí.
Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.
Realizace kvalitativního výzkumu formou rozhovoru.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

GAVORA, Peter. Úvod do pedagogického výzkumu. 2., rozš. české vyd. Přeložil Vladimír JŮVA, přeložil Vendula HLAVATÁ. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0.

KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. Člověk – prostředí – výchova: k otázkám sociální pedagogiky. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.

MATOUŠEK, Oldřich a Hana PAZLAROVÁ. Podpora rodiny: manuál pro pomáhající profese. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0697-2.

MATOUŠEK, Oldřich, Pavla KODYMOVÁ a Jana KOLÁČKOVÁ, ed. Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-818-0.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Lucie Blašítková

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

22. listopadu 2017

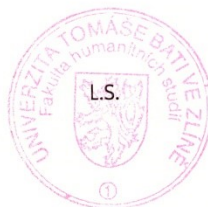
Termín odevzdání bakalářské práce:

27. dubna 2018

Ve Zlíně dne 22. listopadu 2017

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 24.2.2018

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

(1) Vysoká škola neovydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užíje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Opírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíáde k větší výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zaměřuje převážně na příčiny odejmutí dítěte z rodiny pohledem kurátora pro děti a mládež. Teoretická část je věnována popisu rodiny, jejich funkce a prostředí. Dále definuje sociálně-právní ochranu dětí, kurátora pro děti a mládež a proces odejmutí dítěte z rodiny. Práce se dále věnuje náhradní péči o dítě. Druhá je praktická část, která je realizována kvalitativním výzkumem, metodou polostrukturovaného rozhovoru.

Klíčová slova:

Rodina, sociálně-právní ochrana dětí, kurátor pro děti a mládež, náhradní péče.

ABSTRACT

The bachelor thesis focuses mainly on the reasons for the child's removal from the family by the curator for children and youth's view. The theoretical part is dedicated to the description of the family, their function and surroundings. It further defines the social and legal protection of children, the curator for children and youth and the process of taking the child out of the family. The thesis is also dedicated to the alternative child care. The second is a practical part, which is realized by qualitative research, method of semi-structured interview.

Keywords:

Family, social and legal protection of children, curator for children and youth, alternative care

Děkuji Mgr. Lucii Blašíkové za vedení při vypracování této bakalářské práce, za její pomoc a rady. Dále bych chtěla poděkovat rodině, příteli a kamarádům za podporu po celou dobu mého studia.

Velké poděkování patří kurátorkám pro děti a mládež za pomoc při realizaci výzkumu.

Čestně prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a elektronická verze nahrána do IS/STAG jsou zcela totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 RODINA	11
1.1 FUNKCE RODINY	13
1.2 RODINNÉ PROSTŘEDÍ	15
1.3 DĚTI OHROŽENÉ SYNDROMEM CAN.....	17
2 SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ	19
2.1 KURÁTOR PRO DĚTI A MLÁDEŽ	22
2.2 PROCES ODEBRÁNÍ DÍTĚTE Z RODINY	27
3 ZPROSTŘEDKOVÁNÍ NÁSLEDNÉ NÁHRADNÍ PÉČE O DÍTĚ	33
3.1 SVĚŘENÍ DÍTĚTE JINÉ FYZICKÉ OSOBE, OSVOJENÍ A PĚSTOUNSKÁ PÉČE.....	33
3.2 ÚSTAVNÍ A OCHRANNÁ VÝCHOVA	38
II PRAKTICKÁ ČÁST	42
4 METODOLOGIE VÝZKUMU	43
4.1 VYMEZENÍ VÝZKUMNÉHO PROBLÉMU	43
4.2 VYMEZENÍ VÝZKUMNÝCH CÍLŮ	43
4.3 VYMEZENÍ VÝZKUMNÝCH OTÁZEK.....	44
4.4 VÝZKUMNÝ SOUBOR A ZPŮSOB JEHO VÝBĚRU	44
4.5 REALIZACE VÝZKUMU	45
5 ANALÝZA DAT	47
5.1 KATEGORIE 1 - JEN FAKTA	49
5.2 KATEGORIE 2 - NENÍ TO PROCHÁZKA RŮŽOVÝM SADEM	50
5.3 KATEGORIE 3 - POHÁR JEDNOU PŘETEČE.....	54
5.4 KATEGORIE 4 - PRÁCE ŠLECHTÍ	56
5.5 KATEGORIE 5 - NÁHRADNÍ DOMOV	58
6 INTERPRETACE DAT	60
7 DOPORUČENÍ PRO PRAXI	62
ZÁVĚR	64
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	65
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	71
SEZNAM TABULEK	72
SEZNAM PŘÍLOH	73

ÚVOD

Téma bakalářské práce je příčiny odejmutí dítěte z rodiny pohledem kurátora pro děti a mládež. Hlavním cílem je analyzovat zkušenosti kurátora pro děti a mládež s průběhem procesu odejmutí. Zaměřili jsme se na průběh procesu odejmutí dítěte z rodiny pohledem kurátora pro děti a mládež, dále nás zajímali zkušenosti kurátorů pro děti a mládež při odejmutí dítěte z rodiny, jaké jsou nejčastější příčiny odejmutí dítěte a možnosti následné péče o dítě, pokud nezůstanou ve své biologické rodině.

Bakalářskou práci členíme na teoretickou a praktickou část. Teoretickou část jsme rozdělili do tří kapitol. V první kapitole jsme se zabývali rodinou. Jaké mají funkce a rodinné prostředí. Dále jsme se zaměřili na děti, které jsou ohrožené syndromem CAN. V další kapitole jsme popsali sociálně-právní ochranu dětí, kurátora pro děti a mládež a proces odejmutí dítěte z rodiny. V poslední kapitole jsme se zabývali následnou náhradní péčí o dítě. Kde jsme definovali svěřeni dítěte jiné fyzické osobě, osvojení a pěstounskou péči. Ve třetí kapitole jsme se dále zaměřili na ústavní a ochranu výchovu, která je taky jednou z možností umístění dítěte mimo rodinu.

V praktické části jsme se zaměřili na výzkumné šetření, které jsme realizovali kvalitativním výzkumem, pomocí polostrukturovaných rozhovorů. V první kapitole jsme se věnovali metodologii výzkumu, druhá kapitola byla zaměřena na analýzu dat a poslední kapitola se zaměřila už na samotnou interpretaci dat.

Toto téma jsem si vybrala především z důvodu, že jsem absolvovala praxi na OSPODu. Zaujala mě nejen problematika rizikového chování u dětí, která se v současnosti hodně rozvíjí, ale i samotná práce kurátorů, na kterou většina veřejnosti pohlíží tak, že kurátoři jsou zlí lidé, kteří berou děti rodinám bez jakékoliv lidskosti.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 RODINA

V dnešní společnosti existuje mnoho definic, jak popsat rodinu. Kraus (2001, s. 78) definuje rodinu jako skupinu lidí, kteří žijí ve společné domácnosti a spojují se citovými vazbami a pokrevními svazky. Rodinu současnosti můžeme pokládat za institucionalizovaný soubor alespoň tří osob, které mají mezi sebou manželské, rodičovské a rodinné vazby.

Podle zákona 89/2012 Sb., občanského zákoníku, vzpp, § 856 Povinnosti a práva rodičů spojená s osobností dítěte a povinnosti a práva osobní povahy vznikají narozením dítěte a zanikají nabytím jeho zletilosti. (ČR, 2012)

Rodinu můžeme popsat i jako sociální skupinu lidí, kterou považujeme jako prvotní skupinu, ve které člověk žije a kde jsou neformální vztahy. Rodina má svoji strukturu a rozmanitou vazbu na společnost. Rodinu dělíme na nukleární rodinu, kterou se rozumí manželský pár a děti, a rodinu, která zahrnuje širší rodinu, jako jsou prarodiče, tety, strýčkové atd. Pro dítě je rodina, rodičovské vztahy a postoje velmi podstatné, protože mají vliv na další vztahy v rodině. (Knotová a kol., 2014, s. 35)

Rodinu můžeme pojmut jako strukturovaný celek, kde je jeho smyslem, účelem a náplní utvářet bezpečný a stabilní prostor a prostředí pro sdílení, reprodukci a produkci života lidí. (Procházka, 2012, s. 101)

V rodině probíhá primární socializace. Realizuje se v skrze intimní vztahy s matkou a dalšími členy rodiny první kontakt dítěte se společností a kulturou. Podle toho, jak rodina s dítětem jedná, jaké má k němu postoje, jakou vytváří oporu pro jeho vývoj, jakou láskou ho zahrnuje, mu zprostředkovává zvládnání základních vzorců sociokulturního chování a myšlení. Díky nim si dítě rozvíjí své vztahy k sobě samému, druhým lidem, k širšímu sociálnímu okolí, k věcem a úkolům. Na primární socializaci navazuje socializace sekundární, ve které hraje důležitou roli škola. Do sekundární socializace se promítají jak pozitivní, tak i negativní výsledky rodinného působení. (Helus, 2015, s. 198)

Matoušek (2014, s. 11) uvádí, že práce ve dnešní společnosti se stala velkou konkurencí rodiny. *V současnosti by bylo v našem typu společnosti přiměřenější než o rodině mluvit o rodinném soužití lidí. Jádrem tohoto soužití, pokud spolu dospělí žijí, je citová vazba mezi nimi. Dospělí partneři mohou být opačného i stejného pohlaví.*

Matoušek, Palzarová (2016, s. 112) zmiňují čtyři typy rodin, které definuje Jiří Dunovský:

- **Funkční rodina**, kde je dobrý a ideální vývoj dítěte. V takových rodinách probíhá výchova a socializace dítěte normálním způsobem.
- **Problémová rodina**, kde se objevují poruchy některých nebo všech funkcí rodiny, které ovlivňují a ohrožují vývoj dítěte. Rodina většinou není schopna řešit problémy a je potřeba jednorázové nebo krátkodobé pomoci zvenčí.
- **Dysfunkční rodina** je rodina, kde jsou dlouhodobé poruchy některých nebo všech funkcí rodiny, které ohrožují a poškozují celou rodinu. Tato rodina není schopna vyřešit své problémy a je důležité udělat opatření zvenku.
- **Afunkční rodina**, je rodina kde rodiče přestávají plnit základní úkoly a dítěti škodí a ohrožuje ho. V takové rodině často dochází také k týrání, zneužívání a zanedbávání dítěte. Jediné řešení je co nejrychleji odebrat dítě z rodiny a umístit ho do ochranné péče.

Sociální politika popisuje rodinu jako původní jednotku společnosti, která je ve většině států podporována pomocí rodinné politiky. Moderní rodinná politika chápe rodinu jako soubor manželů nebo partnerů s dítětem nebo dětmi, nebo jednoho rodiče s dítětem nebo dětmi, kteří spolu bydlí a hospodaří. (Krebs a kol., 2015, s. 381)

Minuchin (2013, s. 52) chápe rodinu jako nejmenší jednotku ve společnosti, která je schopna měnit, ale také udržovat vnitřní závaznosti na minulé, aby vychovala děti, které nebudou chápány jako „cizinci v cizí zemi“, ale právě naopak, vyrostou a budou schopni se přizpůsobit.

Helus (2015, s. 202) popisuje pět znaků současné rodiny. Současná rodina je rodina **nukleární** neboli jádrová, která je tvořena z několika málo lidí, kteří tvoří tzv. jádro a sdílejí spolu své intimní soužití, které je chápáno jako jejich nitro. Jádro tvoří partnerská dvojice, ať už jsou partneři oficiálně sezdáni jako manželé, nebo ne. To mluvíme o rodině **partnerské/manželské**. Manželé jsou zároveň rodiči svých dětí, o které pečují. Tomu říkáme rodina **dvougenerační**, která se tedy skládá z generace matky a otce a generace dětí. Současná rodina je i rodina **intimně vztahová**, což znamená, že mají svůj soukromý prostor. Rodina je spojena city lásky a starostmi, které jsou vyvolány společnými problémy. Pátým znakem současné rodiny je **privátní individualizace**. V současnosti se rodina vymanila z pout tradic, hodnot, předávaných zvyků a závazků, majetkových

a profesních předurčeností. To znamená možnost i nutnost rozhodovat se, volit, nést za své rozhodnutí zodpovědnost a poradit si sám se sebou.

Rodina je nejdůležitější článek našeho života, formuje naše základní citové vazby, návyky, způsob přemýšlení i sílu pocitu bezpečí. Rodinné pouto mezi dítětem a rodičem neseme po celý život. Doprovází nás a naplňuje vnitřní jistotou, že máme někde někoho, o koho jsme se mohli opřít, kdo tu byl pro nás, když jsme si nevěděli rady. Někdo, kdo nás měl rád, i když jsme něco provedli. Mít rodinu nám často přijde jako samozřejmost, ale někde tomu tak nebývá. Mnoho dětí nemůže vyrůstat ve své vlastní rodině, a to z mnoha různých důvodů. (Amalthea, 2012, s. 2)

1.1 Funkce rodiny

Rodina zajišťuje mnoho činností pro plné fungování ve společnosti. Kraus (2008, s. 85) popisuje tyto funkce:

- **Biologicko-reprodukční funkce**, která je důležitá pro jedince, kteří vytvářejí rodinu, ale i pro celou společnost. Významem biologicko-reprodukční funkce u jedince je důležité uspokojování jeho biologických a sexuálních potřeb a také uspokojovat jedincovu potřebu pokračovat v jeho rodu.
- **Sociálně-ekonomická funkce** je chápána jako důležitá složka v rozvoji ekonomického systému společnosti. Členové rodiny se zapojují do výrobní i nevýrobní oblasti v rámci výkonu spotřebitelem. Rodina vystupuje jako nezávislý systém.
- **Ochranná funkce** spočívá v zajišťování životních potřeb dětí a všech ostatních členů rodiny. Dříve tuto funkci z části přejímal stát, ale po r. 1990 se rodina znovu účastní na této funkci.
- Když mluvíme o **socializačně-výchovné funkci** rodiny, tak tím chápeme, že rodina učí své dítě si osvojovat základní návyky a způsoby chování. Jedná se o proces, kdy rodina působí na své členy prostřednictvím ekonomických, sociálních, kulturních, mravních, estetických a zdravotních procesů a jevů. Rodina na dítě během celého jeho života působí a má za úkol ho připravit do praktického života. Dítě po celou dobu života od rodiny přijímá velkou škálu informací a zkušeností, které zpracovává pomocí svých biologických vloh, psychických potřeb a svými zkušenostmi.

- Rodina by neměla zapomenout taky na **relaxaci, funkci a zábavu**. Tyto aktivity se vztahují ke všem členům rodiny. Pro děti mají samozřejmě význam největší. Zda rodina tuto funkci plní, se ukáže např. na tom, jakým způsobem a do jaké míry tráví všichni členové rodiny pohromadě svůj volný čas.
- Hlavní a nezastupitelnou funkcí je **emocionální funkce rodiny**. Nikdo jiný než rodina nedokáže vytvořit tak potřebné citové zázemí, pocit lásky, bezpečí a jistoty.

Do 18. století rodina v Evropě zajišťovala své členy ekonomicky, poskytovala jim vzdělání a péči v nemoci i ve stáří. Po 19. století některé z tradičních funkcí rodiny začal brát do svých rukou vznikající sociální stát. Matoušek (2014, s. 13) uvádí současné funkce rodiny v západní civilizaci:

- Podporování socializace-vychovávání dětí,
- vztahovou podporu dospělých lidí,
- ekonomickou podporu všech členů.

Krebs (2015, s. 381) ve svém díle Sociální politika zmiňuje, že nejpodstatnější podporu mají rodiny, kde jsou ekonomicky závislé děti, kde by rodiče měli být nositeli biologické, ekonomické, výchovné a sociální funkce rodiny, které jsou pro dítě důležité nejenom pro biologickou stabilitu, ale i pro vytvoření člověka jako biologické, ale i společenské bytosti.

Helus (2015, s. 219) vymezuje deset základních funkcí rodiny:

1. *Rodina uspokojuje základní primární potřeby dítěte v raných stádiích jeho života. Jedná se o uspokojování biopsychických potřeb (jídla, pití, spánku, pohybu, hygieny atd.) i raných psychických potřeb bezpečí, pravidelný životní rytmus, láska.*
2. *Rodina uspokojuje velice závažnou potřebu organické přináležitosti dítěte. Potřebu domova, potřebu mít „svého člověka“ a identifikovat se s ním.*
3. *Rodina skýtá dítěti již od nejútlejšího věku akční prostor, tzn. Prostor pro jeho aktivní projev, činnou seberealizaci, součinnost s druhými.*
4. *Rodina pozvolna uvádí dítě do vztahu k věcem rodinného vybavení-k zařízení v domácnosti, přístrojům a nástrojům, předmětům hezkým a cenným.*
5. *Rodina výrazně určuje prvopočáteční prožitek sebe sama jako chlapce/dívky.*
6. *Rodina skýtá dítěti bezprostředně působící vzory a příklady.*

7. *Rodina v dítěti zakládá, upevňuje a dále rozvíjí vědomí povinnosti, zodpovědnosti, ohleduplnosti a úcty jako něčeho samozřejmého, co patří k životu jako jeho neoddělitelná součást.*
8. *Rodina otevírá dítěti příležitost vejít do mezigeneračních vztahů a tím hlouběji proniknout do chápání lidí různého věku, různého založení, různého postavení.*
9. *Prostřednictvím rodičů, prarodičů, starších sourozenců, příbuzných a přátel navozuje v dítěti představu o širším okolí, o společnosti a světě.*
10. *Rodina je dětem a dospělým prostředím, kde se mohou svěřit, očekávat moudré, trpělivé a včítivé vyslechnutí, radu o pomoc; je útočištěm v situacích životní bezradnosti.*

Biologická vazba mezi dítětem a rodičem je nejsilnější vazbou v rodině. Důležitou funkcí v rodině je zajištění všech potřeb vyrůstajícího dítěte. Aby byly naplněny všechny funkce v rodině, je třeba, aby rodiče dokázali hospodařit s financemi, udržovat domácnost, mít určité příjmy, zajistit vhodné bydlení, koordinovat své potřeby v každodenním fungování, řešit konflikty a udržovat kontakty s širší rodinou. (Matoušek, Palzarová, 2016. s. 11)

1.2 Rodinné prostředí

Kraus (2008, s. 66) uvádí že, *prostředí člověka zahrnuje vedle hmotných předmětů nezbytné vztahy, tedy vedle materiálního systému i duchovní, tj. prvky jako věda, umění, morálka apod.*

Rodina existuje ve všech typech společenství a kultur. Rodinné prostředí je ovlivňováno stavem a kvalitou přirozeného prostředí, kulturou a ekonomickými podmínkami, které se mohou projevovat různou silou, nebo mohou působit proti sobě. V rodinném prostředí se učíme reagovat na svět kolem nás, na situace, do kterých se dostáváme. Rodinné prostředí velmi silně působí na život všech jejích rodinných příslušníků. Mělo by vykonávat všechny primární psychické potřeby, hlavně pocit bezpečí a jistoty. Hlavní podmínky, které ovlivňují kvalitu rodinné prostředí podle Knotové (2014, s. 35) jsou:

- Demografické (mj. počet členů rodiny, počet dětí),
- ekonomické (mj. zaměstnanost nebo nezaměstnanost),
- psychické (např. vztahy mezi členy rodiny).

Prostředí, do kterého se rodíme, ve kterém rosteme a žijeme, v nás nechává jasně viditelné stopy a v určité míře nás poznamenává a ovlivňuje. (Kraus, Poláčková, 2001, s. 103)

Dle Knotové (2014, s. 38) se rodinné prostředí každého člověka zřetelně utváří. Má své nezastupitelné místo a povinnosti při výchově dětí. Vytváří podmínky pro vstup jedince do společnosti a pomáhá uspokojovat potřeby členů.

Sociální prostředí má zásadní vliv na člověka, kterého vede procesem socializace, kdy dochází k proměně z biologického tvora na člověka ve společnosti. Člověk jako sociální bytost je ovlivňován na úrovni: Mikroprostředí, makroprostředí, exoprostředí a mezoprostředí. (Procházka, 2012, s. 88)

Rodinné prostředí a rizikové faktory:

Rodina je nepostradatelnou a nenahraditelnou sociální institucí pro dospělé a hlavně pro děti. Rodinné prostředí je důležité pro rozvoj dítěte, kde si člověk utváří své hodnoty, získává zkušenosti, určité vzorce chování a tradice, které jsou podstatné pro seberealizaci. Podstatná je rodičovská role, kterou někteří rodiče nedokážou zvládnout. Fischer, Škoda (2009, s. 141) popisuje poruchy rodičovské role následovně:

- Rodiče se o své dítě nemohou starat. Důvody spočívají např. ve fungování celé společnosti (válka, bída, chudoba), v nepříznivých přírodních podmínkách a situacích (přírodní katastrofy) nebo při narušení rodiny jako celku (nemoc, úmrtí, invalidita).
- Rodiče se o své dítě starat neumějí nebo nedovedou. Jde o rodiče, kteří z důvodu své nezralosti nedokážou zajistit dítěti přiměřený vývoj a uspokojovat jejich základní potřeby nebo se neumí vyrovnat se zvláštními situacemi jako je postižení dítěte, adoptované dítě, mimomanželské narození dítěte.
- Rodiče se o své dítě starat nechtějí. Nedostatečná rodičovská péče, rodiče se o dítě nestarají, zanedbávají jeho péči nebo ho opouštějí, příčiny jsou v poruchách osobnosti rodičů.
- Rodiče se o dítě starají nadměrně a hyperprotektivně. Dítěti je věnována nadměrná péče, je rozmazlováno.

1.3 Děti ohrožené syndromem CAN

V ČR podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, vzpp, je každý občan oprávněn upozornit na děti, na kterých byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, jejich lidskou důstojnost nebo jmění, nebo u nichž je pozření ze spáchání takového činu. (ČR, 1999)

Rizika, které vedou k syndromu CAN, jsou rizikové vztahy v rodině, rizikovní rodiče, rizikovní dospělí, kam zařazujeme děti nezletilých rodičů, samoživitelky, děti imigrantů, kteří hledají azyl, děti, které vyrůstají ve zločineckém prostředí, nemanželské děti, děti rodičů s HIV/AIDS, rodiče mentálně postižení, zdevastované nadměrným užíváním alkoholu nebo drog, osoby s nízkou sociokulturní úrovní, lidi, kteří nejsou dostatečně motivováni k rodičovství, kteří jsou příliš zaujati svými problémy nebo svými zájmy, jedná se například o mladé a nezralé rodiče, jedince, kteří žijí v hmotné bídě. Do skupiny rizikové děti zařazujeme děti nezaregistrované úřady během porodu, mnohočetných gravidit, s postižením, s HIV/AIDS, bez domova sirotci, narozené rodičům se zvláštním životním stylem, žebrákům nebo toxikomanům. Zanedbávané děti jsou natolik pasivní, netečné, nenápadné a nevýrazné, že nedovedou své rodiče dostatečně zaujmout, děti, které nesplnily očekávání svých rodičů, nebo je nějakým způsobem zklamaly, např. děti postižené, nehezké, neprospívající, sociálně neobratné, nešikovné. Ty bývají terčem jak pro zanedbávání, tak týrání. Děti, které bývají zneužívány, jsou především dívky, zejména ty, které jsou typicky ženské, koketní a mazlivé. Děti postižené nebo znevýhodněné a proto závislejší a bezbrannější. (Sedláková, Kalátová a kol., 2010, s.15)

Sedláková, Kalátová a kol. (2010, S. 13) definují Dunovského, který považuje za týrání, zneužívání a zanedbávání: *Jakékoliv nenáhodné, preventabilní, vědomé jednání rodiče, vychovatele nebo jiné osoby vůči dítěti, jež je v dané společnosti nepřijatelné nebo odmítné a poškozujícím tělesným, duševním i společenským stavem a vývojem dítěte, popřípadě způsobuje smrt.*

Úmluva o právech dítěte č. 104/1991 Sb., stanovuje povinnost státům, které jsou smluvní stranou úmluvy, že konají všechny nezbytné zákonodárné, správní, sociální a výchovné opatření k ochraně dětí před jakýmkoliv tělesným nebo duševním násilím, urážením nebo zneužíváním, zahrnující také sexuální zneužívání, zanedbávání nebo nedbalé zacházení, trýznění a vykořisťování během doby, kdy je dítě v péči jednoho nebo obou rodičů, zákonných zástupců nebo jakýchkoliv osob, které se starají o dítě. Tato opatření zahrnuje dle potřeby postupy k vytvoření sociálních programů, které jsou zaměřeny na poskytování

potřebné podpory dítěti. Pro účel zjištění, oznámení, postoupení, vyšetřování, léčení a následné sledování špatného zacházení s dětmi zahrnují také podle potřeby postupy pro zásahy soudních orgánů. (ČR, 1991)

Slaný (2008, s. 14) definuje syndrom CAN jako situaci, kdy si je dospělý obvykle vědom co dělá, je ve společnosti nepřijatelný nebo odmítaný, ale lze mu předcházet. Je to akce buď opakovaná, která je charakteristická tělesným, duševním nebo sexuálním týráním dítěte. Nebo je to tzv. ne-akce, kdy se jedná o zanedbávání a nepečování o dítě nebo dlouhodobé a významné strádání v oblasti základních lidských potřeb.

Úmluva o právech dítěte č. 104/1991 Sb., vzpp, dítěte zavazuje *státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, se zavazují zajistit dítěti takovou ochranu a péči, jaká je nezbytná pro jeho blaho, přičemž berou ohled na práva a povinnosti jeho rodičů, zákonných zástupců nebo jiných jednotlivců právně za něho odpovědných, a činí pro to všechna potřebná zákonodárná správní opatření.* (ČR, 1991)

Sanace rodiny:

Jedná se o opatření sociálně-právní ochrany dětí, sociálních služeb a dalších opatření a programů, které jsou poskytovány rodinám s dětmi, kde je ohrožen biologický a psychologický vývoj dítěte. Když se takhle akutní situace neřeší, dítě může být umístěno mimo rodinu. Cílem sanace je zabránit, zmírnit nebo odstranit příčiny ohrožení dítěte a poskytnout dítěti i rodičům pomoc, aby zachovali rodinu jako celek. Jedná se tedy o působení, které směřuje k odvrácení možnosti odebrání dítěte mimo rodinu, kontakt dítěte s jeho rodinou, pokud dojde k umístění mimo rodinu a umožnění bezpečného návratu dítěte domů. Důležitou součástí sanace rodiny je také činnost, která podporuje udržení kvalitativních změn v rodině, když se dítě vrátí ze zařízení. (Bechyňová, Konvičková, 2008, s. 18)

2 SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ

Význačným hlediskem poskytování sociálně-právní ochrany dětí je nejlepší zájem, prospěch a blaho dětí. Sociálně-právní ochrana dětí je poskytována všem dětem bez rozdílu, bez jakékoliv diskriminace podle rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního, etnického nebo sociálního původu. Je poskytována bezplatně všem dětem mladším 18 let. Stát je zodpovědný za ochranu dětí před tělesným nebo duševním násilím, za ochranu jejich zdravého vývoje z hlediska fyzického, psychického a mravního a sociálních aspektů integrity dítěte jako nositele práv daných Ústavou, Listinou základních práv a svobod a práv vyplývajících z mezinárodních závazků ČR. Stát ale nenahrazuje povinnosti a odpovědnosti rodičů, nezasahuje do jejich postavení jako nositelů rodičovské zodpovědnosti, pokud nejsou práva nebo vývoj dítěte ohroženy. (Novotná, Fejt, 2009, s. 15)

Sociálně-právní ochrana dětí je soubor prostředků, kde hlavním úkolem je chránit práva a zájmy dítěte, převážně chránit práva na zdravý vývoj a řádnou výchovu a působení, které směřuje k obnovení narušených funkcí rodiny. (Kahoun a kol., 2007, s. 12)

Souhrn činností upravených zákonů směřujících k zajištění práva dětí na zdravý vývoj, výchovu a ochranu zájmů. Vzhledem k tomu, že dítě potřebuje ke svému vývoji rodinné klima, zahrnuje SPOD i činnosti, jejichž cílem je obnovení narušených funkcí rodiny. (MPSV, 2016, s. 10)

Hlavním pravidlem pro činnost orgánů sociálně-právní ochrany je působit preventivně na rodinné vztahy. Opaření jsou hierarchicky uspořádána v celek, který poskytuje použití nástrojů podle konkrétní situace, ve které se dítě nachází a do jaké míry je dítě ohroženo. (Novotná, Fejt, 2009, s. 15)

Sociálně-právní ochrana je realizována pracovníky SPOD a obsahuje řadu činností, které jsou upraveny v zákoně č. 359/ 1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí ve znění pozdějších předpisů. Zaměřuje se na poradenství rodičům, fyzickým osobám, kterým jsou děti svěřeny soudem do výchovy, nebo nezletilým dětem, které jsou v obtížných životních situacích. (Bechyňová, Konvičková, 2008, s. 25)

Dítě je každá lidská bytost, která je mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, které se vztahuje na dítě, není zletilosti dosaženo dříve. (Zákon č. 104/1991 Úmluva o právech dítěte Sb., vzpp, ČR 1991)

Sociálně-právní ochrana dětí poskytuje jednu z forem náhradní výchovy dětem, které jsou dočasně nebo trvale zbaveny rodinného prostředí nebo dětem, které nemůžou být ponechány v tomto prostředí a mají právo na zvláštní ochranu a pomoc. (Novotná, Fejt, 2009, s. 15)

Podle zákona 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, vzpp, se sociálně-právní ochrana zaměřuje převážně na děti,

- jejichž rodiče zemřeli, neplní si povinnosti, které plynou z rodičovské odpovědnosti, nebo nevykonávají nebo zneužívají práva, které plynou z rodičovské odpovědnosti,
- které byly svěřeny do výchovy jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte, pokud tato osoba neplní povinnosti plynoucí ze svěřeni dítěte do její výchovy,
- které se opakovaně dopouštějí útěků od rodičů nebo jiných fyzických nebo právnických osob odpovědných za výchovu dítěte,
- na kterých byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, svobodu, jejich lidskou důstojnost, mravní vývoj nebo jmění, nebo je podezřeni ze spáchání takového činu,
- které jsou ohrožovány násilím mezi rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte, popřípadě násilím mezi dalšími fyzickými osobami. (ČR, 1999)

Sociálně-právní ochrana dětí představuje zabezpečení práva dítěte na život, jeho pozitivní vývoj, rodičovskou péči a život v rodině, identitu dítěte, svobodu myšlení, náboženství, na vzdělání, zaměstnání, pojímá ochranu dítěte před jakýmkoliv tělesným nebo duševním násilím, zanedbáváním, zneužíváním nebo vykořisťováním. Ochrana dítěte a zajišťování jeho práv se promítá do právních předpisů. (Novotná, 2016, s. 25)

Sociálně-právní ochrana dítěte nastupuje až v okamžiku, kdy rodiče samostatně, bez podpory a pomoci, nedokáží patřičný dohled vykonávat. Úkolem systému sociálně-právní ochrany je prostřednictvím různých opatření doplnit ta místa náležitého dohledu, která rodiče nedokáží zabezpečit, a to jak prostřednictvím „měkkých“ opatření, tak případně i prostřednictvím donucovací povahy, pokud se „měkká“ opatření ukážou v určitém případě jako neúčinná. (MPSV, 2016)

Zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí, vzpp, *zajišťují orgány sociálně-právní ochrany, kterými jsou krajské úřady, obecní úřady s rozšířenou působností, obecní úřady a újezdni úřady, ministerstvo, Úřad, Úřad práce České republiky, obce v samostatné působnosti, kraje v samostatné působnosti, komise pro sociálně-právní ochranu dětí, další právnické a fyzické osoby, jsou-li výkonem sociálně-právní ochrany pověřeny.* (ČR, 1999)

Zákon klade nejvíce povinnosti v ochraně dětí a pomoci rodičům a dalším osobám, které jsou odpovědné za výchovu dětí obecním úřadům obcí s rozšířenou působností a obecním

úřadům, protože mají bezprostřední možnost sledovat ochranu práv dítěte a v pravou chvíli konat potřebná opatření se znalostí problému a místních podmínek. (Novotná, 2016, s. 33)

Ústava ČR:

V Ústavě ve článku č. 4 je stanoveno, že základní práva a svobody jsou pod ochranou soudní moci. Článek č. 10 předepisuje pravidlo, že vyhlášené mezinárodní smlouvy, kterým dal Parlament souhlas k jejich ratifikaci a kterým je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu. Pokud stanoví mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva. (Ústava ČR, 1/1993 Sb., vzpp, ČR, 1993)

Úmluva o právech dítěte:

Tento dokument je považován za nejdůležitější právní dokument v oblasti ochrany dětských práv. ČSFD Úmluvu schválila v roce 1991 a byla následně převzata ČR. Posiluje postavení dítěte ve společnosti a klade důraz na potřebu jeho ochrany. (Bechyňová, Konvičková 2008, s. 45)

Každé dítě na světě by mělo dostat co možná nejlepší start do života. Všechny děti mají právo chodit do školy, žít v bezpečném prostředí, být v kontaktu se svou rodinou, dostat tu nejlepší možnou péči v případě nemoci, mít prostor na své dětské hry a sny. Prot vznikla úmluva o právech dítěte, která prosazuje rovné příležitosti pro všechny děti bez ohledu na to, kde žijí. (UNICEF, Úmluva o právech dítěte, 2018)

Úmluva o právech dítěte obsahuje občanská, politická, ekonomická, sociální a kulturní práva, které se rozdělují do 4 skupin. (Novotná, Fejt, 2009, s. 18)

Dle Novotné a Fejta (2009, s. 19) to jsou skupiny následující:

- *Právo na život a přežití (právo na přiměřenou životní úroveň, včetně bydlení, zajištění potravy a zdravotní péče),*
- *právo na osobní rozvoj (právo na vzdělání, svobodu, myšlení a náboženství, právo na přístup k informacím, právo na hru a zábavu),*
- *právo na ochranu proti všem druhům krutosti, ubližování, vykořisťování, oddělení od rodiny,*
- *právo na účast (participaci), tj. právo svobodně vyjádřit své názory a mít slovo v záležitostech týkajících se jeho osoby.*

Úmluva o právech dítěte deklaruje pomoc státu dítěti a rodině v tíživé sociální situaci, v jejímž důsledku může dojít k zanedbávání. Vytváří tak právní rámec pro prevenci tohoto jevu. (Bechyňová, Konvičková, 2008, s. 45)

Listina základních práv a svobod:

Listina základních práv a svobod má 6 hlav, které upravují základní lidská práva a svobody a to všeobecně, ale i konkrétně na danou situaci. Důležitým článkem, je článek číslo 32, který se zabývá rodinou a dětmi. (Novotná, Fejt, 2009, s. 18)

Listina je součástí ústavního pořádku ČR. Základní lidská práva, která se týkají ohrožených dětí, jsou uvedena v hlavě druhé, oddílu prvním, který upravuje základní lidská práva, a v hlavě čtvrté, která se vztahuje k hospodářským, kulturním a sociálním právům. Uvedená práva Listiny prohlašují povinnost státu pomáhat rodinám, které se dostanou do obtížné sociální situace, tak, aby byly schopny vykonávat své základní funkce, především aby byly schopny pečovat o děti. (Bechyňová, Konvičková, 2008, s. 45)

Rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona. Zvláštní ochrana dětí a mladistvých je zaručena. Ženě v těhotenství je zaručena zvláštní péče, ochrana v pracovních vztazích a odpovídající pracovní podmínky. Děti narozené v manželství i mimo ně mají stejná práva. Péče o děti a jejich výchova je právem rodičů; děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Práva rodičů mohou být omezena a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona. Rodiče pečují o děti, mají právo na pomoc státu. Podrobnosti stanoví zákon. (Listina základních práv a svobod 2/1993, ČR, 1993)

2.1 Kurátor pro děti a mládež

Sociální kuratela pro děti a mládež se primárně zaměřuje na ochranu dětí, které vyžadují zvýšenou pozornost. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí vzpp, ji vymezuje především v § 31 jako péči o děti uvedené v § 6, *které vedou zahálčivý nebo nemravný život spočívající zejména v tom, že zanedbávají školní docházku, nepracují, i když nemají dostatečný zdroj obživy, požívají alkohol nebo návykové látky, jsou ohroženy závislostí, žijí se prostitutí, spáchaly trestný čin nebo, jde-li o děti mladší než patnáct let, spáchaly čin, který by jinak byl trestným činem, opakovaně nebo soustavně páchají přeštky nebo jinak ohrožují občanské soužití, které se opakovaně dopouštějí útěků od rodičů nebo jiných fyzických nebo právnických osob odpovědných za výchovu dítěte.* (MPSV, 2016, s. 8)

Matoušek (2016, s. 92) ve slovníku sociální práce definuje kurátora pro děti a mládež jako specializovaného pracovníka státní pomoci, který se zabývá dětmi a mladistvými obtížně vychovatelnými, mladistvými pachateli trestné činnosti i jejich rodinami, kterým poskytuje poradenskou a socioterapeutickou pomoc.

Zákon kurátorovi pro děti a mládež ukládá povinnost spolupracovat zejména s obcemi v samostatné i přenesené působnosti, s krajskou pobočkou Úřadu práce ČR, s poskytovateli sociálních služeb a zařízeními pro výkon ústavní a ochranné výchovy, a takto připravovat podmínky pro svého klienta po propuštění zařízení. (Novotná, 2016, s. 234)

Sociální kuratela spočívá v poskytování pomoci při překonávání špatných sociálních podmínek a výchovného ovlivňování, s cílem dát možnost dětem se začlenit do společnosti, včetně začlenění pracovního. (MPSV, 2016, s. 8)

Podle zákona 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí vzpp, *sociální kuratelu vykonává kurátor pro děti a mládež, který je zaměstnancem obce s rozšířenou působností zařazeným do obecního úřadu obce s rozšířenou působností. Kurátor pro děti a mládež se při výkonu sociální kurately prokazuje zvláštním oprávněním vydaným obecním úřadem obce s rozšířenou působností. Zvláštní oprávnění musí obsahovat jméno, popřípadě jména a příjmení kurátora, titul, označení zaměstnavatele a vymezení činností, které může vykonávat. (ČR, 1999)*

Kurátoři pro děti a mládež hlavně plní úkoly, které jsou obsaženy v § 31 až § 34 odst. 3 ukládá působit osobně, volit vhodné a efektivní nástroje působení na děti podle povahy poruchy chování dítěte a jeho sociálního postavení. (Novotná, 2016, s. 232)

Kurátor pro děti a mládež je zaměstnancem obce s rozšířenou působností, zařazeným k vykonání sociálně-právní ochrany dětí. Jeho práce se zaměřuje na děti, které vyžadují zvýšenou pozornost a je založena na přímém kontaktu a spolupráci s dítětem, s jeho rodinou a se spolupracujícími subjekty. Jeho úkolem je sledovat nepříznivé vlivy působící na děti, rozpoznávat příčiny jejich vzniku a provádět opatření k jejich snížení. (MPSV, 2016, s. 8)

Sociální pracovníci získávají informace o ohrožených dětech vlastním šetřením, především v souvislosti se soudním řízením o výchově a výživě, při šetření v rámci řízení o dávkách státní sociální podpory nebo sociální péče. (Kahoun a kol., 2007, s. 21)

Kurátor musí při své práci být stejně jako ostatní pracovníci OSPOD primárně sociálním pracovníkem, jehož povinností je usilovat o řešení špatné sociální situace dítěte a jeho rodiny zejména prostřednictvím metod a nástrojů sociální práce. (MPSV, 2016, s. 10)

Tak jako v jiných pomáhajících profesích jsou i sociální pracovníci a pracovníci při výkonu své práce vázáni nejen legislativou, ale i Etickým kodexem sociálních pracovníků České republiky. Kodex by měl sloužit především jako opora a ochrana sociálních pracovníků a pracovníků při výkonu práce a zároveň fungovat jako vodítko pro dodržování zásad etického přístupu ke klientům, zaměstnavateli, kolegům, společnosti a v neposlední řadě k sobě samým. (Janebová, 2015, s. 11)

Výsledný dokument Etického kodexu sociálního pracovníka je určen všem členským organizacím Mezinárodní federace sociálních pracovníků a obsahuje devět zásad sociální práce. Tyto zásady rámuji sociální práce a vytváří její obsah:

- *Nezávislost,*
- *osvobození od represe a podřadných životních podmínek,*
- *protidiskriminační přístup,*
- *demokracie a lidská práva,*
- *spoluúčast klientů,*
- *ochrana integrity klientů,*
- *sebeurčení,*
- *odpor proti násilí,*
- *osobní zodpovědnost.* (Gulová, 2011, s. 40)

Kurátor pro děti a mládež je specializovaný pracovník obecního úřadu obce s rozšířenou působností, který vykonává sociálně-právní ochranu dětí se zaměřením na nezletilé, které mají výchovné problémy, páchají (jinak) trestnou činnost a přestupky, nerespektují rodiče ani jiné osoby, které jsou odpovědné za výchovu, dopouštějí se útěků, záškoláctví, prostituce, užívají alkohol a jiné drogy apod. Jeho práce se zakládá na pomoci těmto dětem při překonávání nepříznivých podmínek a vlivů, jimž jsou vystaveny. Provádí opatření k odstranění, zamezení prohlubování nebo opakování rizikového chování dítěte či jeho okolí. Pomáhá rodičům řešit výchovné nebo jiné problémy, které souvisí s péčí o dítě, poskytuje nebo zprostředkovává jim poradenství. Zúčastňuje se výslechů nezletilých a mladistvých u Policie ČR. Při spáchání trestné činnosti zastupuje mladistvé při hlavním líčení před soudem. Spolupracuje se školskými a zdravotnickými zařízeními, středisky výchovné péče, odbornými službami pro rodiny a děti, věznicemi a soudy, probační a mediační

službou ČR. Při své činnosti se řídí zákonem. (slovník MPSV, *Kurátor pro děti a mládež*, 2018)

Kurátor pro děti a mládež navštěvuje děti s nařízenou ústavní výchovou a také děti vzaté do vazby a ve výkonu trestního opatření odnětí svobody. Tyto návštěvy jsou důležité jak pro dítě, tak i pro kurátora, kdy během návštěv může dojít k určitým poznatkům, jak při sociální kuratele u tohoto dítěte postupovat. Pozitivní vztah kurátora a dítěte je předpokladem pro úspěšné řešení situace dítěte. (Novotná, 2016, s. 233)

Kurátor pro mládež je specializovaný sociální pracovník. Stejně jako další sociální pracovníky ho najdeme na městském úřadě na oddělení sociálně-právní ochrany dětí. Protože je to sociální pracovník, má i stejná práva a povinnosti jako ostatní sociální pracovníci OSPOD. Jen jeho náplň práce je trochu jiná a více specializovaná na některé okruhy, s kterými se může rodič nebo dítě a dospívající setkat. Základním pravidlem, stejně jako u sociálních pracovníků, je, že kurátor pro mládež pracuje s dětmi a dospívajícími do 18 let věku. (sancedetem, Josef Smrž, 2018)

Kvalifikace a kompetence kurátora pro děti a mládež:

Kvalifikační předpoklady pro výkon kurátora jsou ukotveny v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, vzpp, zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

Předpokladem k výkonu povolání sociálního pracovníka je plná svéprávnost, bezúhonnost, zdravotní způsobilost a odborná způsobilost podle tohoto zákona. Zdravotní způsobilost zjišťuje a lékařský posudek o zdravotní způsobilosti vydává registrující poskytovatel zdravotních služeb v oboru všeobecné praktické lékařství nebo v oboru praktický lékař pro děti a dorost a u zaměstnanců poskytovatel pracovnělékařských služeb. Odbornou způsobilostí k výkonu povolání sociálního pracovníka je vyšší odborné vzdělání získané absolvováním vzdělávacího programu akreditovaného podle zvláštního právního předpisu v oborech vzdělání zaměřených na sociální práci a sociální pedagogiku, sociální pedagogiku, sociální a humanitární práci, sociální práci, sociálně právní činnost, charitní a sociální činnost, vysokoškolské vzdělání získané studiem v bakalářském, magisterském nebo doktorském studijním programu zaměřeném na sociální práci, sociální politiku, sociální pedagogiku, sociální péči, sociální patologii, právo nebo speciální pedagogiku, akreditovaném podle zvláštního právního předpisu. (108/2006 Sb., o sociálních službách, vzpp, ČR, 2006)

Matoušek (2013, s. 15) definuje současnou formulaci kompetencí sociálního pracovníka:

- Uplatňovat dovednost kritického myšlení v pracovním kontextu, včetně dovednosti uplatňovat teorii v praxi,
- pracovat v souladu s etickými principy sociální práce a s ohledem na pozitivní význam odlišnosti,
- být schopen profesionálně využívat vlastní osobnost,
- rozumět historii sociální práce, znát její současnou podobu a významná témata,
- uplatnit své znalosti při práci s cílovými skupinami na všech úrovních,
- uplatnit své znalosti při práci se specifickými problémy,
- dokázat komunikovat s různými typy klientů, kolegů a s veřejností,
- umět pracovat ve struktuře organizace a v systému poskytování sociálních služeb a dokázat prosazovat nutné organizační změny apod.

Matoušek zmiňuje definici Havrdové, že kompetence sociálního pracovníka je funkcionální projev dobře zvládané a respektované profesionální role sociálního pracovníka, jejíž součástí jsou odborné vědomosti, schopnost reflektovat adekvátně kontext a citlivě používat hodnoty profese. Havrdová sestavila soustavu šesti kompetencí sociálního pracovníka: jde o schopnost, rozvíjet efektivní komunikaci, orientovat se a připravovat postup, podporovat klienta a pomáhat soběstačnosti, zasahovat a poskytovat služby, podporovat k organizaci práce, odborný růst. (Matoušek, 2016, s. 84)

Kraus (2014, s. 200) uvádí, že každý sociální pracovník musí disponovat příslušnými kompetencemi. Musí splňovat požadavky, které v sobě zahrnují určitou výbavu vědomostí, jisté spektrum praktických dovedností a určitou profesionálně-etickou identitu:

1. Předpokládáme, že disponuje vědomostmi širšího společensko-vědního základu kam řadíme obecnou pedagogiku, psychologii, filozofii. Dále biomedicínskými vědomostmi a poznatky z oblasti sociální politiky, práce a práva. Vědomostní výbava musí zahrnovat i speciální znalosti, tj. sociální pedagogika, pedagogika volného času, metody sociálně výchovné práce, teorie komunikace, organizace a řízení výchovy ve volném čase.
2. Základními dovednostmi je bohatá výbava v sociální komunikaci a diagnostice. Pracovník musí umět vést dokumentaci, využívat metody sociálně pedagogické prevence i terapie, ale také asertivně řešit problémy.
3. Mezi vědomostmi a dovednostmi je důležité připojit i určité vlastnosti osobnosti a to nejen psychické. Významná je především vnímavost pro různé životní situace, různá prostředí, celkovou vyrovnanost, emocionální stabilitu a schopnost sebekontroly.

Veteška a Tureckiová (2008, s. 52) definovali dělení kompetencí podle Itala a Knöferla:

- **Odborné kompetence**, které znamenají schopnost rozpoznat a hodnotit specifické situace jako celek, ale i v jejich částech, vnímat, zachovávat a rozvíjet zdroje vlastní i druhých, schopnost rozpoznat změny situace, předvídat střednědobý a dlouhodobý vývoj, používat mnoho metodik a technik, vyhodnotit následky jednání a poučit se z nich, motivovat se k učení, poukázat na dosažené změny chování a postoje a podporovat je.
- **Osobnostní kompetence** zahrnují schopnost vnímat, zachovávat a rozvíjet zdroje vlastní i druhých, přijmout hranice, nabídnout vhodnou pomoc, stanovit si priority, přijmout rozhodnutí a chopit se iniciativy, rozvíjet základní etické postoje a obhajovat je v konkrétní situaci.
- **Sociální kompetence** obsahují vyjadřovat se přiměřeně situaci, srozumitelně a diferencovaně, motivovat se k učení, upozornit na změny chování a postoje a podporovat je, vážit si hodnot a spolupracovat s ostatními, zabývat se konflikty a řešit je nebo je strpět.

2.2 Proces odebrání dítěte z rodiny

Zákon 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, vzpp, zabezpečuje dítěti právo se obrátit na příslušné orgány a zařízení sociálně-právní ochrany dětí a další orgány, ale i pověřené osoby a jejich zařízení, jako jsou např. dětská krizová centra, linky bezpečí, apod. se žádostí na ochranu, a to i bez vědomí zákonitých zástupců. Tyto orgány tedy mají povinnost poskytnout dítěti pomoc, což znamená buď sami pomoci dítěti nebo na tuto situaci upozornit například orgán sociálně-právní ochrany nebo jiný orgán, který může určitou pomoc dítěti zajistit. (Novotná, 2016, s. 47)

Matoušek, Pazlarová a kol. (2014, s. 38) uvádí, že *posouzení situace ohroženého dítěte je problém, který se neobejde bez multidisciplinární spolupráce. Subjekty, které při posuzování rodiny a její podpoře přichází v úvahu, jsou:*

- *Státní organizace, které vykonávají veřejnou správu (magistrátní a městské úřady, úřad práce),*
- *orgány samosprávy,*
- *školská zařízení,*
- *zdravotnická zařízení a ordinace samotných lékařů, především pediatriů,*
- *samostatně působící psychologové, speciální pedagogové, logopedi,*
- *příspěvkové, nestátní neziskové a církevní organizace, které poskytují sociální služby,*
- *policie, probační a mediační služby, soudy,*
- *pěstounské rodiny.*

Činnost soudu:

Řízení je zahájeno dnem, kdy došel soudu návrh na jeho zahájení. Soud nejdříve zkoumá podmínky řízení. Při opatrovnickém řízení je nezletilé dítě zastoupeno opatrovníkem, protože nemá způsobilost k právním úkonům. Z důvodu střetnutí zájmů nemůže být dítě zastoupeno rodičem, opatrovníka soud ustanoví současně se zahájením řízením, obvykle jím bývá orgán sociálně právní ochrany dětí. Opatrovník má za úkol hájit zájmy dítěte. Jednání zahajuje, řídí a končí předseda senátu. Také provádí dokazování. V průběhu dokazování se nejčastěji setkáváme s výsledkem účastníků, svědky, znaleckými posudky především z oboru psychologie a psychiatrie, se zprávami OSPOD a jiných právnických osob jako jsou škola nebo lékař. Po skončení dokazování každý z účastníků má právo na závěrečnou řeč. Zde účastníci řeknou, čeho se domáhají. Řízení se ukončuje vyhlášením rozhodnutí, které zahrnuje výrok, jeho odůvodnění a poučení o opravných prostředcích. (Matoušek, Pazlarová, 2014, s. 170)

Případová konference:

Podle Matouška a Pazlarové (2014, s. 175) jsou případové konference nejefektivnější formou plánování. Jedná se o setkání účastníků na jednom místě ve stejný čas. Během konference, která trvá 90-120 minut dochází k intenzivnímu kontaktu všech účastníků. Při přímé interakci se na místě tvoří individuální plán pomoci rodině nebo klientovi.

Případová konference je jednou z metod sociální práce, kterou využívá orgán sociálně-právní ochrany dětí. Zakládá se na zapojení rodičů, samotného dítěte, jiných osob blízkých rodině a dítěti a dalších činitelů, které se podílejí na ochraně dítěte a řešení jeho situace. Okruh prizvaných osob a subjektů určuje OSPOD, který při tom vychází i z doporučení a návrhů ostatních. Může jít o školy a školská zařízení, poskytovatele sociálních služeb, lékaře, zdravotnická zařízení, policii, státní zástupce a další odborné pracovníky. Případová konference je konána v zájmu dětí a rodin a je příležitostí pro hledání řešení situace dítěte. OSPOD je povinen uspořádat případovou konferenci vždy před podáním návrhu soudu na některé z opatření, kterými se zasahuje do rodičovské odpovědnosti rodičů. Účast prizvaných osob na případové konferenci se považuje za jiný činnost v obecném zájmu, při kterém vzniká povinnost zaměstnavatele uvolnit zaměstnance k účasti na tomto jednání a zúčastněným osobám vzniká právo na náhradu mzdy nebo na náhradu ušlého výdělků. (slovník MPSV, *Případová konference*, 2018)

Zákon č. 359/1999 o sociálně-právní ochraně dětí ve znění pozdějších předpisů udává, že obecní úřad obce s rozšířenou působností má povinnost pořádat případové konference

pro řešení konkrétních situací ohrožených dětí a jejich rodin, a to ve spolupráci s rodiči a jinou osobou odpovědnou za výchovu dítěte, dalšími přizvanými osobami, zejména zástupci škol, školských zařízení, zařízení poskytovatelů zdravotních služeb, orgánů činných v sociální oblasti, orgánů policie, státních zástupců, odborných pracovníků v oblasti náhradní rodinné péče, poskytovatelů sociálních služeb a pověřených osob. (ČR, 1999)

Případová konference poskytuje možnost rychle a účinně reagovat na vzniklou situaci, vytváří předpoklad ke strukturování práce s klientem nebo rodinou, vytváří prostor pro reflexi vlastní práce a ověření správnosti vlastního postupu v interakci s jinými profesionály, vytváří předpoklad ke koordinování péče, zabraňuje subjektivnímu hodnocení ze strany OSPOD. (Matoušek, 2017, s. 109)

Cílem případové konference je zajistit objektivní posouzení situace z různých úhlů pohledu pomocí multidisciplinárního týmu, stanovit cíle, ke kterým sanace rodiny vede a jejich přehodnocení, stanovit si dílčí cíle a reálné kroky v konkrétním čase, určit dílčí zodpovědnost zúčastněných, koordinovat multidisciplinární spolupráci s rodinou, určit pravidla pro vyhodnocování. (Bechyňková, Konvičková, 2008, s. 91)

Konferenci zahajuje koordinátor plánování, který představí všechny účastníky. Koordinátor prezentuje vstupní informace o situaci rodiny tzv. kazuistiku. Jako první se k daným informacím vyjadřuje rodina a následuje debata všech účastníků, kteří hledají možná řešení situace. Na závěr diskuze koordinátor shrne průběh a navržená řešení. Rodina by měla být s návrhy obeznámena. Výstupem je pak vytvoření individuálního plánu pomoci rodině. Obsahem plánu je dokument, který obsahuje základní informace o klientovi včetně kontaktů, základní informace o dalších zapojených osobách a organizacích včetně všech kontaktů, souhrn všech potřeb podle klientova života, popis příležitostí k jejich uspokojování, vyznačení priorit, přehled plánování postupů a služeb, krátkodobé cíle, atd. (Matoušek a Pazlarová, 2014, s. 176)

Individuální plán sanace rodiny obsahuje změny v oblasti výchovy a péče o dítě a chodu domácnosti rodiny. Při sestavování individuálního plánu je důležité vycházet z toho, co víme o situaci v rodině, popřípadě z osobních zkušeností z práce s jednotlivými členy nebo ze zkušeností ostatních kolegů v týmu. Rodina spolupracuje s naplňováním individuálního plánu, pokud je pro její členy bezpečný, srozumitelný, přiměřený, časově reálný a smysluplný. (Bechyňová, Konvičková, 2008, s. 91)

Hrubeš (2014, s. 49) shrnuje přínosy případové konference z pohledu pracovníků OSPOD:

- *Poskytuje možnost rychle a účinně reagovat na vzniklou situaci.*
- *Dochází k vytvoření operativní a podpůrné sítě, čímž dochází k aktivizaci potřebné pomoci.*
- *Dochází také k aktivizaci klienta, případně jeho rodiny, dochází k hledání vnitřních zdrojů podpory.*
- *Klíčovou výhodou je i skutečnost, že pracovník OSPOD získá na skutečnost pohled z mnoha perspektiv.*
- *Sociální pracovník SPOD získává představu o tom, jak se rodina, dítě chová v jiném prostředí a v interakci s jinými odborníky.*
- *Dochází ke strukturování práce s klientem (rodinou).*
- *Dochází k otevření prostoru pro reflexi vlastní práce a ověření správnosti vlastního postupu v interakci s jinými profesionály.*
- *Koordinování péče. Práce s rodinami v sociálně vyloučených lokalitách.*
- *Dochází ke snižování jednostranné odpovědnosti OSPOD.*
- *Zabraňuje subjektivnímu hodnocení ze strany OSPOD.*

Případová konference poskytuje možnost rychle a účinně reagovat na vzniklou situaci, vytváří předpoklad ke strukturování práce s klientem nebo rodinou, vytváří prostor pro reflexi vlastní práce a ověření správnosti vlastního postupu v interakci s jinými profesionály, vytváří předpoklad ke koordinování péče, zabraňuje subjektivnímu hodnocení ze strany OSPOD. (Matoušek, 2017, s. 109)

Z perspektivy klienta může případová konference přinést povzbuzení, zvýšenou motivaci pro ženy, objevení nového potenciálu a zdrojů, posílení zodpovědnosti dospělých, posílení naděje na změnu obtížné situace, pocitu bezpečí, kontinuity a smysluplnosti, pocitu sebevědomí a vlastní hodnoty, prostor, ve kterém se rodina nemusí bát mluvit o svém problému, ve kterém hledá řešení kooperativním způsobem a ochrany před riziky. (Hrubeš, 2014, s. 50)

Předběžné opatření:

Pokud se dítě ocitne ve stavu nedostatku řádné péče anebo pokud je život dítěte, jeho vývoj, nebo jiný důležitý zájem vážně ohrožen nebo narušen, obecní úřad s rozšířenou působností má povinnost podat návrh soudu na vydání předběžného opatření. Úřad obce s rozšířenou působností má možnost podat jménem dítěte soudu návrh na vydání předběžného opatření na uložení opatření k ochraně dítěte, pokud je dítě vystaveno tělesnému nebo duševnímu násilí ze strany rodiče nebo jiné osoby, která žije s dítětem. (Zákon 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, vzpp, ČR, 1999)

Soud předběžným opatřením upraví poměry dítěte na nezbytně nutnou dobu tak, že nařídí, aby dítě bylo umístěno ve vhodném prostředí, které v usnesení označí. Vhodným prostředím se rozumí výchovné prostředí u osoby nebo zařízení způsobilého zajistit nezletilému náležitou péči s ohledem na jeho fyzický a duševní stav, rozumovou vyspělost a umožnit realizaci možných jiných opatření vymezených předběžným opatřením. Předběžným opatřením lze svěřit dítě i do pěstounské péče na přechodnou dobu, po kterou rodič nemůže dítě z vážných důvodů vychovávat, nebo po jejímž uplynutí lze dítě svěřit do péče před osvojením, dát souhlas rodiče s osvojením či rozhodnout o tom, že není třeba souhlasu rodiče k osvojení. (Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, vzpp, ČR, 2013)

Novotná a Fejt (2009, s. 102) *zmiňují povinnosti obecních úřadů s rozšířenou působností podávat návrhy a podněty na soudní řízení ve prospěch dětí. V působnosti obecního úřadu s rozšířenou působností je podle § 14 podávat soudu návrh na:*

- *Rozhodnutí o splnění podmínky, které spočívají v tom, že rodiče neprojevují zájem o své dítě,*
- *omezení, zbavení nebo pozastavení výkonu rodičovské zodpovědnosti,*
- *nařízení ústavní výchovy,*
- *prodloužení nebo zrušení ústavní výchovy,*
- *zrušení výchovného opatření a*
- *rozhodnutí o vydání předběžného opatření.*

Soud může jednat a rozhodovat se pouze na základě návrhu obecního úřadu obce s rozšířenou působností, který může buď navrhnout svěření dítěte do péče fyzické osoby, schopné a ochotné dítě do své péče přijmout, do pěstounské péče na přechodnou dobu, do zařízení pro děti, které vyžadují okamžitou pomoc, nebo do zařízení pro výkon ústavní výchovy. To znamená, že zaleží na rozhodnutí obecního úřadu obce s rozšířenou působností, jakou vhodnou osobu do návrhu uvede. Rozhodnutí náleží soudu, takže je i na jeho uvážení, zda osoba, která je označená v návrhu, je vhodnou osobou pro péči o dítě. (Novotná, 2016, 104)

Podle Novotné (2016, s. 105) soud má povinnost o návrhu předběžného opatření rozhodnout bezodkladně a nejpozději do 24 hodin, poté co byl návrh podán. Předběžné opatření trvá po dobu jednoho měsíce od jeho vykonatelnosti. Pokud bylo před uplynutím této doby zahájeno řízení, soud může předběžné opatření opakovaně prodloužit o jeden měsíc, tak, aby celková doba trvání předběžného opatření nepřesáhla 6 měsíců. Na návrh orgánu sociálně-právní ochrany dětí obecního úřadu s rozšířenou působností je možno

předběžným opatřením svěřit dítě do pěstounské péče na přechodnou dobu z důvodů, které vymezí zákon o zvláštních režimech soudních. Soud může na návrh orgánu sociálně-právní ochrany dětí obecního úřadu s rozšířenou působností svěřit dítě do pěstounské péče na přechodnou dobu osobám v evidenci, tj. pěstounům na přechodnou dobu a to na:

- dobu, po kterou rodič není schopen dítě z vážných důvodů vychovávat,
- dobu, po jejímž uplynutí může matka dát souhlas k osvojení nebo po kterou může rodič souhlas s osvojením odvolat, nebo
- dobu do nabytí právní moci rozhodnutím soudu o tom, že souhlasu rodičů k osvojení není třeba.

Trvání předběžného opatření je podmíněno nepřítomností jakékoliv péče rodičů o dítě nebo takovou jejich péčí, která by ohrožovala život, zdraví nebo jiné důležité zájmy dítěte v případě jeho návratu do péče rodičů. Nemůže být ale odůvodněno jen tím, že v jiném prostředí, do kterého bylo dítě umístěno, je o něj postaráno lépe, než kdyby bylo v péči rodičů. (Šabatová, 2017, s. 32)

3 ZPROSTŘEDKOVÁNÍ NÁSLEDNÉ NÁHRADNÍ PÉČE O DÍTĚ

Podle slovníku sociální práce se náhradní rodinná výchova chápe jako formy náhrady rodiny u dětí, které nemají vlastní funkční rodinné zázemí. Řadíme sem kojenecké ústavy, dětské domovy, diagnostické ústavy, výchovné ústavy, ústavní služby, pečovatelské rodiny, svěřeni dítěte do péče jiné fyzické osoby než rodičům a poručenství. Náhradní rodinná péče má ústavní a rodinnou formu. Existuje i možnost tzv. pěstounské péče na přechodnou dobu, která se u nás zatím využívá minimálně. Obecně platí, že náhradní rodinná péče je pro dítě lepší tím, že se více podobá rodině. Proto i v ústavních zařízeních se prosazuje tzv. rodinný model péče. Snaží se zmenšovat skupiny vychovávaných dětí, popřípadě se skupina skládá z dětí ve stejném věku. (Matoušek, 2016, s. 107)

V náhradní péči existuje mnoho nejrůznějších institucí a zařízení, které se zabývají zabezpečením potřeb, ochranou, výchovou nebo resocializací dítěte v ohrožení. Tvoří nabídku systému sociálně-právní ochrany dítěte, které jde využít ve prospěch dítěte. Náhradní péče dítěte obsahuje dvě rozdílné formy. Péče ústavní a péče rodinná neboli náhradní rodinná péče zejména pěstounská péče a osvojení. (Sychrová, 2014, s. 38)

Pro děti, které se v dnešní době ocitnou mimo vlastní rodinu, na krátkou dobu připadá především pobyt pro děti vyžadující okamžitou pomoc nebo pěstounská péče na přechodnou dobu. Na dlouhou dobu připadá náhradní výchovná péče, tedy ústavní výchova nebo náhradní rodinná péče. Náhradní rodinná péče je upřednostňována před umístěním dítěte do ústavní výchovy. Náhradní rodinná péče spadá pod příslušnost Ministerstva práce a sociálních věcí ČR. Všechny formy náhradní rodinné péče schvaluje soud a nejdůležitější podmínkou jejich uskutečnění je jednoznačná zásada, a tou je zájem, prospěch a blaho dítěte. (Sobotková, Otčenášková, 2013, s. 9)

3.1 Svěřeni dítěte jiné fyzické osobě, osvojení a pěstounská péče

Každé dítě má právo na péči svých rodičů a mělo by vyrůstat v láskyplném, bezpečném a pečujícím prostředí. Pokud nastane situace, kdy mu toto není možné zabezpečit a hrozí jeho dočasné či trvalé umístění mimo jeho původní rodinné prostředí, měly by být provedeny veškeré možné kroky pro to, aby mu bylo zajištěno náhradní rodinné prostředí. Existuje několik forem náhradní rodinné péče, která má vždy přednost před péčí ústavní. Každá z forem má své zvláštnosti, pozitiva i možná úskalí. O svěřeni dítěte do náhradní rodinné péče rozhoduje vždy soud, a to s ohledem na nejlepší zájem dítěte. Na náhradní

rodiče jsou kladeny vysoké požadavky. Ti, kteří projdou odbornou přípravou, by měli mít jasnější představu, co pro ně přijetí dítěte do náhradní rodinné péče bude znamenat, oproti například osobám blízkým či příbuzným, kterým není náhradní rodinná péče zprostředkovávána. Všichni bez rozdílu však potřebují odbornou podporu a vedení, a to od prvního okamžiku, kdy převezmou dítě do své péče. Pouhá vůle poskytnout domov dítěti, které ho potřebuje, nestačí. (Romančáková, *Sborník příspěvků k aktuálním tématům náhradní rodinné péče*, 2015, s. 78)

Zprostředkování osvojení a svěření dítěte do pěstounské péče v České republice zajišťují krajské úřady, osvojení dětí z České republiky do ciziny nebo dětí z ciziny do České republiky zajišťuje Úřad. Zprostředkování osvojení se neprovádí v případě, že rodiče dali souhlas k osvojení dítěte předem s určením pro určitou osobu jako osvojitele, podal-li návrh na osvojení manžel rodiče dítěte, pozůstalý manžel po rodiči nebo osvojiteli dítěte, nebo podal-li návrh na osvojení příbuzný dítěte nebo jiná osoba blízká dítěti, u které není vyloučeno osvojení dítěte. Zprostředkování pěstounské péče se neprovádí, podala-li návrh na svěření dítěte do pěstounské péče fyzická osoba dítěti příbuzná nebo fyzická osoba blízká dítěti nebo jeho rodině. (Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, vzpp, ČR 1999)

Pazlarová (2016, s. 31) popisuje proces zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče, který se zakládá na:

- vyhledávání dětí, kterým je třeba zaopatřit péči v náhradním rodinném prostředí, formou pěstounské péče nebo osvojení,
- ve vyhledávání fyzických osob, které jsou vhodné stát se osvojiteli nebo pěstouny,
- v odborné přípravě fyzických osob stát se osvojiteli nebo pěstouny k přijetí dítěte do rodiny,
- ve výběru určité fyzické osoby, která je vhodná se stát osvojitelem nebo pěstounem určitého dítěte, kterému se osvojení nebo pěstounská péče zprostředkovává,
- v zajištění osobního seznámení dítěte s danou osobou.

Rozhodnutí soudu o osvojení nebo svěření dítěte do pěstounské péče předchází řada činností, které uskutečňují orgány sociálně-právní ochrany a též soudy. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí upravuje postup žadatelů při uplatňování žádostí o osvojení dítěte nebo o svěření dítěte do pěstounské péče nebo zařazení do evidence osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu, a postup orgánů sociálně-právní ochrany při vyhledávání vhodných osvojitelů nebo pěstounů pro děti, které trvale nebo

přechodně nemohou vyrůstat ve své vlastní rodině a pro které je třeba zajistit péči v náhradní rodině. (MPSV, Proces zprostředkování, 2013)

Proces zprostředkování se provádí pouze na základě žádosti fyzické osoby, která má zájem přijmout dítě, je občanem ČR a má na jejím území trvalý pobyt. Cizinec může žádat jen tehdy, pokud má v ČR povolený trvalý pobyt, nebo je podle zvláštního právního předpisu, který upravuje pobyt cizinců na území ČR a je hlášen k pobytu na území ČR po dobu nejméně 365 dnů. (359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, vzpp, ČR, 1999)

Fyzická osoba:

Podle Občanského zákoníku č. 89/2012 Sb., vzpp, může soud svěřit dítě do osobní péče jiného člověka, pokud nemůže o dítě osobně pečovat žádný z rodičů ani poručník. Rozhodnutí o svěřením dítěte do péče musí být v souladu se zájmy dítěte. Svěření dítěte do osobní péče pečující osoby nenahrazuje pěstounskou péči, předpěstounskou péči ani péči, která musí předcházet osvojení. Má přednost před péčí o dítě v ústavní výchově. Pečující osoba musí poskytovat záruku řádné péče, mít bydliště na území České republiky a souhlasit se svěřením dítěte do osobní péče. Soud dá přednost osobní péči před jinou osobou osobě příbuzné dítěti nebo osobě blízké. Soud stanovuje rodičům rozsah výživného s ohledem na to, jaké jsou jejich možnosti, schopnosti a majetkové poměry a povinnost platit výživné k rukám pečující osoby. Pečující osoba má právo vymáhat výživné stanovené rodičům na dítě, které má v péči, jakož i právo s výživným pro dítě hospodařit v zájmu dítěte podle jeho potřeb a v souladu s jeho zájmy. Soud může způsob hospodaření s výživným dítěte upravit, zejména určit, jaká část bude určena na spotřebu a jaká část bude dítěti spořena. (ČR, 2012)

Hlavním důvodem proč soud při rozhodování o svěřením dítěte do péče jiné osoby upřednostňuje osoby příbuzné nebo dítěti blízké před jinými osobami je, že osoby blízké nebo příbuzné dítě osobně znají, zpravidla už od jeho narození a dítě je na tyto osoby zvyklé a má s nimi dobrý vztah. Soud při rozhodování sleduje a respektuje zájem dítěte, které má právo vyjádřit svůj názor. Soud v rozsudku o svěřením dítěte může vymezit pečující osobě její práva a povinnosti. Obvykle soud vymezí pečující osobě povinnost o dítě osobně pečovat, zastupovat je v běžných věcech, spravovat záležitosti dítěte v běžných věcech. Pokud tak neučiní, tak se použije podpůrně pro tyto případy ustanovení o pěstounské péči. Péče o dítě zaniká dosažením jeho zletilosti nebo úmrtím dítěte. Soudem ustanovenou péčí lze zrušit z vážných důvodů a to i bez návrhu. Na návrh pečující osoby zruší

soud svěřením dítěte do péče vždy. (bezplatnapravniporadna, *Svěření dítěte do péče jiné osoby*, 2014)

Osvojení:

Osvojení jinak řečeno adopce se týká dětí, které jsou tzv. právně volné. Jejich rodiče si jich vzdali hned po narození a toto rozhodnutí stvrdili po uplynutí ochranné lhůty, která trvá šest týdnů nebo že je splněna doba tzv. kvalifikovaného nezájmu, který je u novorozenců dva měsíce, u starších dětí šest měsíců. Tyto děti mohou být právně uvolněny a nabídnuty k adopci schváleným žadatelům. Po proběhnutí soudního rozhodnutí dojde k vymazání biologických rodičů v rodném listě dítěte a vydává se nový rodný list, podle kterého se stává dítě vlastním nových rodičů. Tento postup se týká jenom novorozenců a dětí, které jsou v kojeneckém věku. U dětí starších se i po splnění kvalifikovaného nezájmu velmi často stane, že nikdo nepodá podnět k právnímu uvolnění dítěte a toto dítě nemůže být adoptováno. (Zezulová, 2012, s. 16)

Osvojitel má vůči osvojenému dítěti rodičovskou zodpovědnost, vyživovací povinnost a další právní závazky, ale i nároky. Osvojenec má mimo jiné například dědické právo. Osvojením absolutně zanikají vzájemná práva mezi osvojencem a jeho původní rodinou. Osvojitelé jsou uvedeni v rodném listě osvojence, a to na místě rodičů (matka/otec). K zápisu do knihy narození, vedené na místně příslušní matrice, dojde po nabytí právní moci rozhodnutí soudu o osvojení. (Nožířová, 2012, s. 13).

Mezi osvojitelem a osvojeným dítětem vzniká stejný vztah jako mezi rodičem a dítětem. Dítě je členem nové rodiny, získává nové rodiče, prarodiče, popřípadě nové sourozence a mění se jeho příjmení. Platí to i pro nové rodiče, kdy přijetím dítěte se formuje nová rodina, která předtím nemusela existovat nebo se rodina rozšiřuje o dalšího člena rodiny. Osvojením dítě získává právně nejstabilnější prostředí, které může náhradní rodinná péče poskytnout. (Sychrová, 2015, s. 9)

V evidenci dětí pro zprostředkování osvojení jsou zařazeny všechny děti, kterým je možné osvojení zprostředkovat. Takže děti, které je možné umístit do péče budoucího osvojitele nebo do péče před osvojením. Nerozhoduje věk, zdravotní stav, vývojové potřeby dítěte nebo jeho etnikum. Pro zařazení do evidence jsou důležité potřeby dítěte, ne to, zda se v danou chvíli podaří v evidenci žadatelů o osvojení nalézt vhodné zájemce pro dané dítě. Pro dítě, které není v danou chvíli možné umístit do osvojitelské rodiny, je nutno hledat vhodnou rodinu pěstounskou. Osvojení je zakázáno mezi osobami spolu příbuznými

v přímé linii a mezi sourozenci. (Romančáková, *Sborník příspěvků k aktuálním tématům náhradní rodinné péče*, 2015, s. 80)

Osvojitelem se může stát jenom zletilá a svéprávná osoba, která se zaručuje svými osobními vlastnostmi a způsobem život, že bude pro osvojované dítě schopným rodičem. Zdravotní stav osvojitele nebo obou osvojitelů nesmí omezovat péči o osvojené dítě ve značné míře. Mezi osvojitelem a osvojovaným dítětem musí být vhodný věkový rozdíl, většinou ne menší než šestnáct let. Osvojení je zamezeno mezi osobami spolu příbuznými v přímé linii a mezi sourozenci. O osvojení nemůže být rozhodnuto bez souhlasu dítěte, rodičů dítěte nebo osob, které jsou oprávněny dát souhlas za rodiče, popřípadě manžela osvojitele. (Občanský zákoník č. 89/2012 Sb., vzpp, ČR, 2012)

Pěstounská péče:

Pěstounská péče se týká většinou starších dětí, které nejsou vhodné k adopci, které nejsou úplně zdravé, děti jiného etnika, sourozeneckých skupin a dětí, o které se rodiče nezajímají, ale dlouhodobě nemají podmínky pro jejich výchovu. Pěstounskou péčí se rozumí nějaká forma smlouvy mezi státem, který přebírá dohled nad výchovou dítěte, a rodinou, která toto dítě do výchovy přebírá. Pěstouni nemají rodičovská práva a nemají vůči dítěti rodičovskou povinnost. (Zezulová, 2012, s. 16)

Matoušek (2016, s. 134) uvádí ve slovníku sociální práce, že pěstounská péče je forma náhradní rodinné péče, kterou v ČR garantuje a financuje stát. Rozhodnutí o svěření dítěte do pěstounské péče přísluší soudu. Soud dítě do pěstounské péče svěří, pokud to vyžaduje zájem dítěte a pokud osoba pěstouna dává záruku řádného vychování dítěte. Zda je osoba pěstouna vhodná se pro soud vyjadřuje orgán sociálně-právní ochrany dětí. Dítě může být svěřeno do pěstounské péče jedné fyzické osobě nebo manželům. Pěstounská péče může být poskytována v pěstounských rodinách, které mají svůj vlastní byt nebo ve zvláštních zařízeních pro poskytování pěstounské péče, které zřizují obce nebo nestátní organizace. Jiným typem jsou SOS dětské vesničky.

Rodiče mají právo vědět hlavní informace o svém dítěti. Jak se dítěti daří, jak žije, jestli je zdravé nebo jaký má prospěch ve škole. Kontakt mezi biologickými rodiči a dítětem v pěstounské péči je zachován. Rodiče mají právo na osobní nebo pravidelný styk se svým dítětem. Pěstouni mají také povinnost udržovat kontakty s rodiči a jinými příbuznými. V současnosti je kontakt dítěte s rodiči stále víc podporován a posilován. (Sobotková, Otčenášková, 2013, s. 15)

Osoba pečující a osoba v evidenci má:

- *právo na poskytnutí trvalé nebo dočasné pomoci při zajištění osobní péče o svěřené dítě; tato pomoc spočívá zejména v zajištění krátkodobé péče po dobu, kdy je osoba pečující nebo osoba v evidenci uznána dočasně práce neschopnou nebo při ošetřování osoby blízké, při narození dítěte, při vyřizování nezbytných osobních záležitostí, při úmrtí osoby blízké,*
- *právo na poskytnutí pomoci se zajištěním celodenní péče o svěřené dítě nebo děti, která je přiměřená věku dítěte, v rozsahu alespoň 14 kalendářních dnů v kalendářním roce, jestliže svěřené dítě dosáhlo alespoň věku 2 let,*
- *právo na zprostředkování psychologické, terapeutické nebo jiné odborné pomoci alespoň jednou za 6 měsíců,*
- *v souladu s individuálním plánem ochrany dítěte povinnost udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s osobami dítěti blízkými, zejména s rodiči a umožnit styk rodičů s dítětem v pěstounské péči, pokud soud rozhodnutím nestanoví jinak. (Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, vzpp, ČR, 1999)*

Zvláštní formou pěstounské péče je příbuzenská pěstounská péče. Tato forma péče v ČR převládá, protože i zákon říká, že přednost mají příbuzní dítěte před jinou formou náhradní výchovy. V tomto případě většinou nedochází ke zprostředkování náhradní rodinné péče krajským úřadem, to znamená, že dítě není hlášeno do evidence pro účely zprostředkování a svěřuje se přímo do pěstounské péče osoby blízké nebo příbuzné. I v tomto případě se však pečlivě posuzuje, zda mám tyto osoby nám dávají záruku poskytovat řádnou péči. (Romančáková , *Sborník příspěvků k aktuálním tématům náhradní rodinné péče*, 2015, s. 79)

3.2 Ústavní a ochranná výchova

Odchod dítěte do některé z forem ústavní výchovy je u nás neustále nejčastější variantou řešení. Obvykle se jedná o umístění v diagnostickém ústavu a následně v některém typu dětského domova nebo výchovného ústavu. Existují alternativní možnosti, kam můžou být děti umístěny, např. zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. (Matoušek, Pazlarová, 2014, s. 149)

Ústavní výchova je výchovné opatření, které nařídí soud, pokud je výchova dítěte vážně narušena nebo ohrožena a jiná výchovná opatření nevedla k nápravě, nebo jestli z vážných důvodů se rodiče nemohou o dítě postarat a vychovávat je. Před nařízením ústavní výchovy je soud povinen zkoumat, jestli nelze výchovu dítěte zajistit náhradní rodinnou péčí v zařízeních pro okamžitou pomoc, která mají přednost před ústavní výchovou. (Ciklová, 2016, s. 152)

Náhradní výchovná péče je legislativně ukotvena v následujících zákonech, kterými jsou:

- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, vzpp.
- Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, vzpp.
- Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, vzpp.
- Vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách, vzpp.
- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, vzpp.

Ústavní péčí se rozumí jakýkoliv typ nerodinného umístění dítěte na základě soudního rozhodnutí, nebo se jedná o umístění dítěte mimo domov na žádost rodičů. Zahrnuje všechny typy zařízení od ústavních institucí rodinného typu přes skupinové domovy i klasické ústavy. (Sychrová, 2015, s. 41)

Cílem ochranné výchovy je prevence, izolace a resocializace dítěte, které se dopustilo společensky nebezpečného činu. Podle zákona č. 218/2003 Sb., vzpp, je ochranná výchova jednou z forem ochranného opatření. Ochranná výchova se ukládá na tak dlouho, dokud to vyžaduje její účel, nejdéle však do 18-ti let věku, ale lze ji prodloužit až do 19. roku věku, vyžaduje-li to zájem. (Ciklová, 2016, s. 154)

Specifické postavení mají zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. ZDVOP poskytuje ochranu a pomoc dětem, které se ocitly bez jakékoliv péče nebo jsou jejich životy nebo příznivý vývoj nebo základní práva vážně ohroženy, a dětem se syndromem CAN. Ochrana a pomoc takovému dítěti spočívá v poskytování ubytování, stravování a ošacení, v zajištění zdravotní péče zdravotnickým zařízením, v psychologické, výchovné a jiné obdobné potřebné péči a v poskytování poradenství a pomoci jeho rodičům. Dítě může být přijato na základě soudního rozhodnutí, žádosti orgánu sociálně-právní ochrany dětí, žádosti rodičů nebo samotného dítěte. Délka pobytu dítěte v zařízení je ze zákona omezena podle konkrétní situace na maximálně 3 nebo 6 měsíců. Může být prodloužena, pokud to zájem dítěte vyžaduje, maximálně však na celkovou dobu pobytu 12 měsíců. Počet dětí umístěných v zařízení nesmí přesáhnout 28 dětí. (slovník MPSV, *Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc* 2018)

Prokop J. a Prokop P. (2015, s. 16) popisují, že ústavní jinak řečeno institucionální výchova nezabezpečuje v určitých směrech dostatečně kvalitní prostředí pro život dítěte a jeho zdravý vývoj a stejně tak i jeho přípravu na budoucí úspěšný život. I tak se snaží tyto vlastnosti naplnit, ve většině případů v procesu osamostatňování dítěte nedosáhne takových výsledků jako rodinná péče. V české republice existují tato zařízení náhradní výchovné péče a následné péče:

- Domovy pro ohrožené děti ve velmi nízkém věku. Dříve to byly kojenecké ústavy, dnes to jsou dětská centra při dětských domovech.
- Diagnostické ústavy, které připravují souhrnné diagnostické zprávy, ve kterých se hodnotí výchovný, vývojový a sociální vývoj dětí a mládeže. Většinou je doba pobytu osm týdnů, preventivní výchovná péče se může poskytovat i ambulantně.
- Dětské domovy pro děti a mládež ve věku 3-18 let, kde se starají o klienty, kteří nemají závažné poruchy chování, jejich nezletilé matky mohou být umístěny ve stejných domovech.
- Dětské domovy se školou.
- Výchovné ústavy, které se zabývají dětmi s poruchami chování a na ty, kteří vyžadují speciální výchovnou péči.
- Středisko výchovné péče je školské zařízení, které poskytuje preventivně výchovnou péči dětem a mladistvým s poruchami chování. Úkolem střediska je diagnostika a náprava výchovných problémů nebo negativních projevů, které začali u dítěte od 10 let do věku ukončení vzdělání. Středisko pracuje nejen s jedincem, ale i s jeho rodinou a školou. Je to dobrovolná a bezplatná preventivní výchovná péče, která se nabízí klientům i celým rodinám.

Děti, které žijí v ústavní péči, jsou jak děti nízkého věku, novorozenci, tak děti starší, které jsou zdravé i nemocné nebo mají závažná onemocnění. Děti bez problémů chování, ale i se závažnými poruchami chování, děti, které jsou v kontaktu se svými rodiči, ale i děti, o které se rodiče nezajímají. Děti z chudých i bohatých rodin, děti, které stráví v ústavu jen krátký čas, ale také děti, které pobývají v ústavu dlouhodobě. Děti se do ústavu dostávají ze dvou důvodů. První skupinou dětí jsou ty, které jsou ohroženy žádnou nebo špatnou péčí rodičů. Druhou skupinou jsou děti, které svým chováním ohrožují okolí, a rodina na to neumí reagovat nebo reaguje špatně. Sychrová popisuje důvody umístění dítěte do ústavní péče, které definuje Cantwell:

- úmrtí rodičů nebo jednoho z rodičů,
- opuštění dítěte rodiči, často ihned po jeho narození,
- odebrání dítěte z důvodu ohrožení dítěte v rodině syndromem CAN,
- neschopnost rodičů pečovat o dítě,
- dobrovolné umístění dítěte na žádost rodičů, respitní pobyty,

- zdravotní péče a speciální zdravotně-sociální služby pro postižené děti,
- nelegální vstup dítěte do země, děti jsou považovány za cizince bez doprovodu,
- opuštění domova z vlastní vůle dítěte. (Sychrová, 2014, s. 36)

Hlavním východiskem a prioritou všech zařízení musí být princip pomoci a ochrany dítěte. Základním úkolem je zajištění dobrých a bezpečných podmínek, které jsou vytvořeny na podpoře pozitivních emočních vztahů, které umožňují důvěru mezi dítětem a dospělým. Výchovně vzdělávací systém odráží stav společnosti a ústavní zařízení jsou toho názorným příkladem. Některá splňují nároky na moderní specializovaná zařízení, která poskytují všeobecnou individuální péči při respektování psychických potřeb dítěte, jiná v sobě konzervují pozůstatky socialistického způsobu řešení problémů. (Janský, 2014, s. 117)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE VÝZKUMU

V teoretické části bakalářské práce jsme se zaměřili na vymezení základních pojmů, které se týkají rodiny, funkcí rodiny, rodinným prostředím a dětmi ohrožené syndromem CAN. V druhé kapitole jsme definovali činnost sociálně právní ochrany dětí, dále jsme popsali kurátora pro děti a mládež a samotný průběh procesu odebrání dítěte z rodiny. V poslední kapitole jsme se zabývali popisem následné náhradní péče dítěte. Dítě může být svěřeno jiné fyzické osobě, do pěstounské péče nebo osvojeno. Dítě může být dále umístěno do ústavní nebo ochranné výchovy.

V praktické části jsme se zabývali hlavně výzkumným cílem. K realizaci výzkumu jsme zvolili kvalitativní výzkum, který Gavora (2010, s. 181) popisuje následovně: *Kvalitativní výzkum je často intenzivní nebo dlouhodobý a výzkumník z něj zhotovuje podrobný popis.* Jako techniku sběru dat jsme zvolili polostrukturovaný rozhovor, a to z důvodu, že se chceme dostat do hloubky daného tématu a z důvodu dostupnosti respondentů.

Výzkumný cíl jsme zvolili analyzovat zkušenosti kurátora pro děti a mládež s průběhem procesu odejmutí. Výzkumným souborem byli zvoleni kurátoři pro děti a mládež, kterého jsme již definovali v teoretické části.

4.1 Vymezení výzkumného problému

Jako výzkumný problém jsme zvolili problematiku procesu odejmutí dítěte z rodiny pohledem kurátora pro děti a mládež. Cílem našeho výzkumného problému je popsat jakým způsobem probíhá proces odejmutí dítěte z rodiny, zjistit jaké jsou nejčastější příčiny a také zjistit kdo většinou dává podnět OSPODu k tomu, že dítě je ohroženo nebo zanedbáváno, jaké jsou možnosti následné péče, pokud dítě je z rodiny opravdu odebráno. Také se zaměřujeme na zkušenosti kurátorů při odejmutí dítěte. Dále se budeme zabývat, jakým způsobem se změnil postoj kurátorů k jejich práci.

4.2 Vymezení výzkumných cílů

Jako **hlavní výzkumný cíl** jsme zvolili analyzovat zkušenosti kurátora pro děti a mládež s průběhem procesu odejmutí. Pro naplnění hlavního cíle jsme vytvořili **cíle dílčí**, bez kterých by hlavní cíl nemohl být realizován:

1. Identifikovat průběh procesu odejmutí dítěte z rodiny pohledem kurátora pro děti a mládež.

2. Zjistit zkušenosti kurátora pro děti a mládež při odejmutí dítěte z rodiny.
3. Zjistit nejčastější příčiny odejmutí dítěte z rodiny.
4. Zjistit možnosti následné péče o dítě po odejmutí z rodiny.

4.3 Vymezení výzkumných otázek

Na základě stanovení výzkumných cílů byly formulovány výzkumné otázky. **Hlavní výzkumná otázka:** Jaké jsou zkušenosti kurátora pro děti a mládež s průběhem procesu odejmutí?

Podle dílčích výzkumných cílů jsme vytvořili **dílčí výzkumné otázky:**

1. Jak probíhá proces odejmutí?
2. Jaké jsou zkušenosti kurátora s odejmutím dítěte z rodiny?
3. Jaké jsou nejčastější příčiny odejmutí dítěte z rodiny?
4. Jaké jsou možnosti následné péče?

4.4 Výzkumný soubor a způsob jeho výběru

Základním výzkumným souborem jsme zvolili pracovníky OSPOD. Jako výběrový soubor byli vybráni kurátoři pro děti a mládež. Výběr souboru byl záměrně kvótní, protože jsme požadovali délku praxe minimálně 5 let.

Výzkumný soubor byl tvořen z 5 kurátorů pro děti a mládež. Pro zachování jejich anonymity jsme nezmiňovali jejich jména ani konkrétní město jejich působení. Jedna respondentka splňovala přesnou délku praxe, který jsme požadovali. Ostatní respondentky měly dlouholetou praxi i mnoho zkušeností. Pro lepší přehled jsme sestavili tabulku s údaji o respondentech.

	Pohlaví	Délka praxe
Respondentka č. 1	Žena	24 let
Respondentka č. 2	Žena	10 let
Respondentka č. 3	Žena	8 let
Respondentka č. 4	Žena	5 let
Respondentka č. 5	Žena	15 let

Tabulka 1 – Údaje o respondentech

4.5 Realizace výzkumu

Výzkum byl realizován s kurátory pro děti a mládež z odboru sociálně-právní ochrany dětí. Před uskutečněním samotných rozhovorů jsme se nejprve s respondentkami spojili telefonicky nebo přes e-mail. Datum a čas byl upraven podle možností samotných respondentek, kterým jsme se samozřejmě přizpůsobili. Rozhovory byly uskutečněny v únoru a březnu 2018. Rozhovory probíhaly v přirozeném prostředí respondentek, tedy přímo v místě pracoviště kurátorek. Dvě respondentky sdílely společnou kancelář, takže po domluvě s nimi proběhl rozhovor s každou zvlášť, aby nebyly ovlivněny jejich výpovědi.

Před zahájením rozhovoru jsme respondentky seznámili s tématem a po vzájemné domluvě byly rozhovory nahrány na mobilní telefon a upozornili jsme je na to, že všechny informace, které nám poskytnou, budou v anonymitě a použity pouze pro výzkumné šetření této práce. Všechny respondentky s tím souhlasily.

Otázky v rozhovoru jsme sestavili podle výzkumných otázek. Během rozhovoru byla u všech respondentek velmi uvolněná atmosféra. Všechny respondentky byly velice ochotné a příjemné. Některé respondentky nám poskytly tak vyčerpávající odpovědi, až se někdy stalo, že odbočily od dané otázky. Jiné respondentky nám poskytly stručné, ale dostatečné informace. Každý rozhovor trval v průměru 20 minut.

Otázky do rozhovoru:

Jak dlouho pracujete jako kurátor pro děti a mládež?

Kolik jste za svoji praxi zažila případů, kdy se muselo dítě z rodiny odebrat?

Kdo nejčastěji dává podnět OSPODU o tom, že dítě je ohroženo nebo zanedbáváno?

Jak dlouho trvá proces od podání žádosti na OSPOD do doby než je dítě odebráno?

S jakými nejčastějšími příčinami se setkáváte?

Jak pracujete s rodinou během procesu?

Kdo všechno participuje na procesu odebírání dítěte z rodiny? (Asistuje policie ČR vždy?
Pokud ne, v jakých případech ano)

Změnil se Váš postoj při odebírání dítěte v průběhu praxe?

Berete tuhle práci pouze jako povolání nebo máte k určitým případům i nějakou citovou vazbu?

Můžete mi popsat nějaký nezapomenutelný případ, který Vám utkvěl v hlavě?

Pokud rodiče nepřizpůsobí situaci a dítě se nevrátí zpět do rodiny, podle čeho a kam dítě umístíte?

Jakým způsobem rodiče udržují kontakty s dítětem po odebrání?

5 ANALÝZA DAT

V této kapitole se budeme zabývat analýzou dat, kterou jsme získali pomocí polostrukturovaného rozhovoru s respondentkami. Jako metodu analýzy dat jsme zvolili otevřené kódování.

Jako první jsme si rozhovory nahráli a pak následovala transkripce rozhovorů. Hendl (2016, s. 212) popisuje transkripci jako proces, kdy dochází k převodu mluveného projevu z interview nebo ze skupinové diskuze do písemné podoby. Přepsané rozhovory jsme ještě jednou zkontrolovali. Dále jsme pokračovali otevřeným kódováním. V otevřeném kódování jsme postupovali podle Švaříčka a Šed'ové (2007, s. 211), kteří popisují otevřené kódování následovně. *Kódování obecně představuje operace, pomocí nichž jsou údaje rozebrány, konceptualizovány a složeny novým způsobem. Při otevřeném kódování je text jako sekvence rozbit na jednotky, těmto jednotkám jsou přidělena jména a s takto nově pojmenovanými (označenými) fragmenty textu potom výzkumník dále pracuje.* Po zakódování jsme si všechny kódy vypsali a přiřazovali k sobě ty kódy, které spolu nějak souvisely. Pak jsme vytvořili a pojmenovali kategorie. Celkem jsme vytvořili 5 kategorií, které jsme vložili do tabulky pro lepší přehlednost.

Kategorie	Kódy
1. Jen fakta	Délka praxe Kolik jich muselo pryč Počet na hlavu Individuální doba Nelze určit
2. Není to procházka růžovým sadem	Kdo? Délka odebrání Participanti Co tomu předchází Prostředník k pomoci Činnost kurátora Co se děje během procesu Prosba o pomoc

3. Pohár jednou přeteče	Co děti dělají Vazbu nestrávím Problémy rodičů Nezapomněla jsem I děti nezapomínají Před a po První případ Příklad z praxe Dospělí Co dělají rodiče Malí extremisti
4. Pohár jednou přeteče	Povolání Děti je mi líto Nepříjemný zážitek Neměnný postoj Poslání Náročná práce Pozitivní vztah k práci Nebrat si to osobně
5. Náhradní domov	Něco jako intr Kam děti jdou Rodiče chtějí Umístění dle potřeby Co se děje potom Ano i ne

Tabulka 2 – Rozdělení kódů a kategorií

5.1 Kategorie 1 - Jen fakta

První kategorie byla vytvořena podle otázek, které se týkaly doby praxe pracovníků a počet případů, kdy bylo dítě odebráno z rodiny.

Kódy jsou následující: délka praxe, kolik jich muselo pryč, počet na hlavu, individuální doba, nelze určit.

Všechny respondentky mají dlouholetou praxi a mají za sebou mnoho případů. R1 uvedla: *Jako kurátorka pracuji 24 let.* Respondentka za svoji dlouho praxi měla mnoho případů a ohledně počtu dětí, které musely být odebrány, odpověděla: *...takže určitě několik desítek, protože, za těch 24 let to opravdu nedokážu říct.*

R2 nám odpověděla: *...10 let pracuji.* Respondentka č. 2 byla schopna spočítat děti, které musela odebrat a se srovnáním s respondentkou č. 1 jich odebrala značně méně: *...za celou praxi asi 4.*

R3: *Pracuju jako kurátorka pro děti a mládež v současné době 8 rokem.* Respondentka č. 3 nám neodpověděla přímo na počet odebraných dětí, ale spíše se její odpověď zaměřila na to, kolik případů by každá kurátorka měla mít: *Jsou nějaké doporučení od ministerstva, kolik by měl mít kurátor v současné době ani ne tak případů, ale rodin, kde řeší toho klienta, což by mělo být 40-80 rodin.* Dále uvedla, že každý případ, tedy i rodina je individuální: *Je případ, který člověk řeší denně a zabývá se tím dítětem od 12 let, a pak je nějaká příležitost třeba jednorázového charakteru. ...takže to opravdu tam není to ani o počtu těch případů, ale spíš o jaké kvalitě, to znamená, jak je ten případ náročný.*

R4: *Jsem tady od roku 2013, předtím, jsem pracovala na pozici sociální kurátorka pro dospělé, takže v podstatě praxi mám ve státní správě 13 let.* Vzhledem k tomu, že respondentka č. 4 pracuje jako kurátorka pro děti a mládež kratší dobu, od toho se odvíjí i menší počet odebraných dětí: *...tak to bude počkat, musím to spočítat, asi 6 nebo 7.*

R5: *Celkově 15 let.* Respondentka nám bohužel nebyla schopna ani náznakem říci, kolik dětí odebrala: *To je těžko, v těch vztazích je to konkrétně těžko, kolik jsme jich uzavřeli.*

Závěry: Z rozhovoru s respondentkami jsme se dozvěděli, že všechny mají dlouhou praxi, za kterou nasbíraly hodně zkušeností a mají za sebou mnoho pozitivně i negativně vyřešených případů, kdy musely třeba dítě odebrat z rodiny.

5.2 Kategorie 2 - Není to procházka růžovým sadem

Druhá kategorie byla složena z kódů, které byly vytvořeny z otázek, které se týkaly délky procesu odebrání dítěte, kdo podává nejčastěji podnět OSPODU, že dítě je nějak ohroženo nebo zanedbáváno, jak kurátorka pracuje s celou rodinou během procesu a kdo všechno spolupracuje během celého procesu.

Kódy jsou následující: Kdo, délka odebrání, participant, co tomu předchází, prostředník k pomoci, činnost kurátora, co se děje během procesu, prosba o pomoc.

R1 uvedla, že délka procesu je zase samozřejmě individuální: *Případ, který tu mám už třeba deset až dvanáct let, protože než dítě zletí, Vždycky do těch osmnácti a dostane se ke mně třeba v desíti, dvanácti... Pokud se podá návrh na soud, tak samozřejmě pokud podá rodič, do týdne je dítě umístěné, pokud podáváme my, tak to je 24 hodinové předběžné opatření. Ale samozřejmě jde podat i návrh na klasické nařízení ústavní výchovy, ...to je na dlouho, třeba tři, čtyři měsíce než vůbec dojde k jednání.* R1 nám řekla, že i samotní rodiče chodí s prosbou o pomoc: *Tak pokud přijde rodič, většinou se mu vždycky nabídne ještě nějaký preventivní proces, to znamená, jak pro dítě, tak i pro rodiče, pokud souhlasí, pokud to funguje, tak je to na delší dobu tady ty preventivní. Ať už pobyty nebo ambulantní.* Na otázku kdo nejčastěji dává podnět OSPODU nám R1 odpověděla: *Takže ty podněty jsou kolikrát úplně přímo od rodičů. Určitě je to nejčastěji rodič a škola. Co se týče toho, jak pracuje R1 s rodinou nám uvedla, že z jejich strany se jedná spíše o doporučení: Více méně v tom začátku se doporučí rodičům i tomu dítěti ta odborná pomoc, což jsou psychologové, psychiatři ať už ve středisku výchovné péče, diagnostických ústavech, jo nebo my... a nebo jsou tu i stacionáře. Tak prostě z naší strany je jenom úzká spolupráce rodič ta odborná pomoc a škola. Pokud je to neudržitelné, tak už potom se domlouvají třeba dvoutměsíční pobyty, ale zase dobrovolné, kdy to dítě je tam teda umístěné, aby spolupracovalo opravdu s odborníky... Tak nějak my jsme tam jakoby tím prostředníkem toho procesu jo, že domlouváme, samozřejmě sleduje se to všechno, ale spíše je tam domluva přes nás a nasměrování na tu odbornou pomoc no. Ale jinak mimo to samozřejmě se účastníme těch výsledek, trestních soudů, všechno, takže to pak za následek ještě nám přináší třeba spolupráci s probační a mediační službou. Ohledně toho, kdo všechno spolupracuje během celého procesu, nám R1 odpověděla už při popisu práce s rodinou. R1 se ještě zmínila o policii ČR, která spolupracuje jen velice málo: *Policie je pouze v případě, že třeba je tam nějaký útěk. Ale policie určitě jako není povinnost a bývá minimálně teda,**

já jsem se s tím nesetkala... no jestli bych do pěti napočítala, za celou tu dobu, takže nebyvá to opravdu.

R2 nám řekla: *Většinou se jedná o delší proces, nedá se přesně říct, někdy opravdu pár dnů, ale spíše týdnů nebo měsíců.* Dále nám R2 uvedla stejně jako R1, že podnět OSPODU dává škola. Dále uvedla že: *...většinou má OSPOD ve své databázi rodiny, které jsou nějakým způsobem ohroženy. S těmito rodinami se dlouhodobě pracuje... Že je dítě zanedbávané či ohrožené může nahlásit škola či školka, dále většinou dětský lékař, ale i širší veřejnost. Oznamovací povinnost má vlastně každý.* Na to, jak pracuje s rodinou nám R2 řekla že: *...jsou prováděna opakovaná šetření v rodině, kde se zjišťují příčiny nefunkčnosti. Zajišťují se zprávy od dětského lékaře, zprávy ze školy či školky. Rodině je většinou domluvena odborná pomoc. Pokud přes všechnu intervenci rodiče nespolupracují, hledá se přijatelné řešení, kam dítě umístit.* Dále nám R2 sdělila určité kroky, která provádí: *...šetření v rodině, zprávy ze školy nebo mateřské školy, lékaře, psychologa, ale i pohovor s rodiči a dítětem. Popřípadě jiná opatření, jako je dohled nad rodinou, tento může být soudní nebo jej dává OSPOD. Dále umístění dítěte v SVP nebo ambulantní docházení k odborníkům.* R2 nám uvedla i kdo všechno se podílí na procesu odebírání: *Na odebírání dítěte z rodiny se podílí sociální pracovník, soudní vykonavatel.* Na podotázku ohledně účasti policie ČR nám R2 řekla: *Policie se do procesu odebírání zapojuje zřídka, většinou když rodiče nespolupracují, já jsem se s tím osobně nesetkala. Pouze jednou, a to když otec s dětmi utekl, tedy je unesl.*

Od R3 jsme se dověděli velmi podobné odpovědi jako u předchozích respondentek. *Liší se to případ od případu. Výjimečně to může být pár dnů, většinou ale jde o týdny až měsíce. Táhne se to i roky, záleží na tom, jak spolupracují rodiče a dítě.* Dále nám na otázku, kdo nejčastěji dává podnět OSPODU, R3 odpověděla velmi podobně jako předchozí respondentky. *Bývá to různé, hodně se to jakoby stává samotným zjištěním OSPOD. Teda vlastní pracovníci SPOD, pak je to hodně ze strany školy, ze strany policie a jakoby samozřejmě bývá to i ze strany rodičů, ale tam si myslím, že to není tak časté, jako ze stran těch institucí, nejčastěji to opravdu bývá škola a policie ČR. V současné době to bývají i nějaké instituce ať je to Káčko, ať je to třeba i Středisko výchovné péče.* R3 nám řekla, že s rodinou pracuje velmi pečlivě: *Pracuje se velmi důkladně. Vychází se z nějakých těch principů, které jsou uvedeny v zákoně nebo těch našich metodických poučení, s tím, že zase tam je hodně na tom kurátorovi a na tom, jakým způsobem tu situaci vyhodnotí. V případě, že se vyhodnotí, že se jedná o dítě, které už je spadající do toho paragrafu 6, tak musí*

nastoupit nějaký zákonný postup, kde se založí spisový materiál, pak už se teda nějakým způsobem na základě toho začne oslovovat rodina... Metody práce jsou takové, že samozřejmě je tam nějaké šetření v rodině, škole, u lékaře, podle toho co se řeší. Průběh samotného jednání bývá buď formou toho vstupu do té domácnosti, kdy se zrovna při tom zjistí i nějaké celkové podmínky, nějaké zjištění toho stavu, jestli dochází k ohrožení... Co se týče spolupráce s rodinou, tak je vždycky možnost, aby to dítě mělo možnost mít ten pohovor i o samotě. My děláme pohovory zvlášť s dítětem, zvlášť s rodičem, pak dohromady s celou rodinou a šetření v rodinách, jinak je to v případě, pokud je to dítě někde umístěno, třeba v ústavní výchově... V první řadě se vychází z potřeb toho klienta a pak se vychází i z toho, aby nějakým způsobem on neohrožoval sám svůj vývoj, tak aby se vyvíjel příznivě. Ten kdo s R3 spolupracuje, uvedla: Spolupráce je ze strany OSPOD a rodina, a spolupráce OSPOD a další organizace. V rámci rodiny jsou to určitě zákonní zástupci, třeba jakoby i nejbližší rodina, babička, dědeček, podle toho, jak to to dítě v rodině má.

R4 se shodovala s odpověďmi dalších respondentek. *Proces trvá různě dlouho, můžou to být dny, týdny ale i roky. Je to individuální. O tom, kdo dává podnět OSPODu nám R3 odpověděla velmi podobně jako ostatní respondentky: Škola, policie, z institucí, od lékařů atd. Každý má oznamovací povinnost. Co se týče práce s rodinou nám R4 řekla: Když máme případ, tak většinou na popud nějakého oznámení, potom my tu rodinu si tady nějak předvoláme, zjišťujeme, reagujeme na ten podnět, podle toho co tam známe, tak prošetřujeme, nějakým způsobem si promluvíme s rodiči, s dítětem, zjišťujeme rodinné prostředí, to je pro nás důležité, jak ta rodině funguje, kolik je sourozenců, taková ta rodinná anamnéza, potom s dítětem, pak všichni společně tady sedí, abychom pozorovali, formu rozhovoru, pozorování atd. Takže to my všechno sledujeme, nějakým způsobem si z toho uděláme závěr, zjistíme, proč ten důvod nastal... Takže pokud je to prevence, tak si promluvíme, dáme nějaké možnosti, úkoly, stanovíme harmonogram, co by měla rodina dodržovat. To je formou protokolu, potom si dáme schůzku, já si zas zjistím informace ze školy, nebo třeba když vím, že chodí k psychologovi, tak nebo u pedagogickopsychologické poradny, tak získáváme si důkazy, v jaké fázi to je no. Ohledně spolupráce nám R4 uvedla, odkud berou důkazy: Taky jde hlavně o ty důkazy, které sbíráme ze školy, jak od odborníků atd. Dále nám řekla, s kým spolupracují už při samotném odebrání dítěte: Spolupracujeme se soudem, soudní vykonavatel a justiční stráž. R4 se zmínila i o spolupráci s policií ČR: Spolupracuje přitom někdy policie, když potřebujeme, aby to dítě neuteklo.*

R5 nám řekla: *Záleží to na rodičích, když jde všechno dobře, tak když se dá návrh k soudu, tak třeba 3 měsíce, než proběhne řízení, uděláme šetření.* Na otázku kdo dává OSPODu podnět nám opět R5 odpověděla stejně jako ostatní respondentky: *...ze školy, lékař, někdy cizí člověk, ale málo.* R5 s rodinou během procesu pracuje následovně: *...Individuální plány, probereme to poradenství sami, zastupujeme dítě u soudu a tím to končí. Nabízíme jim i psychologické poradenství, posíláme je na ty specializované pracoviště, K centra.* R5 spolupracuje: *...se soudem, často s policií, když na sebe posílají trestné oznámení, se SAS.*

Závěry: Z odpovědí vyplynulo, že se přesně nedá určit, jak dlouho celý proces trvá. Mnoho dětí respondentky řeší i několik let. Jsou ale i případy, kdy rodiče i dítě jsou ochotni spolupracovat a proces může být ukončen za pár týdnů. Dále z odpovědí vyplývá, že podnět podává hlavně škola, pak lékaři, rodiče, kteří si už se svým dítětem neví rady. Respondentky uvedly, že rodině se snaží pomáhat, provádí šetření, rozhovory, nabízí odbornou pomoc, účastní se soudů. S kurátorkami pro děti a mládež spolupracují se soudem, OSPODem, školou a dalšími institucemi.

5.3 Kategorie 3 - Pohár jednou přeteče

Další kategorie byla vytvořena z kódů, které byly vytvořeny z otázek, které se týkaly nejčastějších příčin a nezapomenutelných příběhů.

Kódy jsou následující: co děti dělají, vazbu nestrávím, problémy rodičů, nezapomněla jsem, i děti nezapomínají, před a po, první případ, příklad z praxe, dospělí, co dělají rodiče, malí extremisti.

Od R1 jsme se dozvěděli: *Klasicky výchovný problém, že přestane dítě respektovat, samozřejmě toulá se, nespává doma a opakovaně třeba má útěky... Nejvíce, asi nejvíce jsou to klasické výchovné problémy, ale ono se k tomu přidávají následně i drogy, jenže pokud je tam toulání, spává mimo domov. Jo je to těžko no. Nakumuluje se to opravdu všechno no. R1 nám nebyla schopna říct případ, který by pro ni byl nezapomenutelný, ale řekla mi, že případy, kdy dítě je ve vazbě, je pro ni těžké: Třeba ta vazba, tak to si myslím, že do teďka jaksi nemůžu úplně strávit. Takže si myslím, že ta vazba u těchto mladistvých prostě zanechá opravdu... mnohem víc tě to rozvrátí než třeba ten výchovný ústav.*

R2 nám řekla, že problémy dětí jsou často v návaznosti s tím, jak se chovají jejich rodiče: *Ve většině případů se jedná o selhání rodiny a zde jsou pak přidružené problémy, jako je dlouhodobé záškoláctví, kriminalita, s tím spojené výchovné problémy dětí. V rodině pak alkohol, drogy a dlouhodobá neschopnost postarat se o děti. R2 si vzpomněla na případ, který jí utkvěl v hlavě: Napadl mě příběh dívky, asi 17leté, která došla sama, tedy spíše její přítel, že rodiče ji týrají, ona sama skončila na dětském oddělení v nemocnici, kde uvedla, že se domů nechce vrátit, že ji doma rodiče týrají. Z nemocnice domů se už opravdu nevrátila. Dívka do 18 let zůstala v dětském domově, s rodiči, ani prarodiči se nestýkala. Kde skončila pak nevím.*

R3 uvedla: *U nás vlastně ve velkém množství případů to nějak začíná, nedá se úplně přesně říct, ale začíná to nějakými problémy v rodině... Rizikovým chováním to začíná, které potom přerůstá většinou v nějaké závadové jednání, což už je u nějakého dlouhodobějšího charakteru, právě většinou to může začít nějakými výchovnými problémy, ve škole, rodině, nebo oboje dohromady, s tím, že pak zjišťujeme, v čem je problém jo, jestli je to na straně toho prostředí, ať je to rodina nebo škola, nebo je to nějaká vnitřní pohnutka toho dítěte. Často to samozřejmě potom bývají závislosti, neomluvená školní absence, navíc teda jak říkám je to rizikové chování, které přeroste v nějakou tu normu... Ty děti nejsou hodné děti, jsou to, bych řekla velmi emočně oploštělé, jsou to děti, které nemají problém s tím, že*

by někoho vzali nůžkama pod krk, nemají problém na kohokoliv vytáhnout zbraň. R3 řešila mnoho případů, ale jeden z těch nezapomenutelných jsou určité případy tří dětí a jejich trestná činnost: *Já jsem měla to štěstí, že jsem řešila 3 děti s extrémními poruchami chování, které se dopustily nejzávažnějšího zločinu a to teda zločinu vraždy. Dva chlapce a jednu dívku.* Dále se ohledně nezapomenutelných případů R3 zmínila, že mnohdy i samotné děti nezapomínají: *Nezapomínám třeba jenom já, ale i děti, které byly umístěné v nějakých těch zařízeních, tak se mi velmi často stává, že mi volají... Spousta případů se stává nezapomenutelných, je toho více.*

R4 nám řekla, že v první řadě je problém u rodičů: *Já bych spíš řekla, že ta rodina má problém a potom to dítě jo... Dítě má problémy jako je nerespektování autorit, agresivita, drogy v tom, alkohol, trestná činnost. To jsou ty nejzávažnější, co jsem odebírala. Psychiatrické potíže například jo.* R4 si vybavila svůj první případ: *Já si pamatuju můj první případ, z mého obvodu mě prostě utekla dívka, psychiatricky nemocná, takže drogy, pervitin, sebevražedné sklony, sebepoškozování, takže zdrhla z domu a byla celostátně pátraná. Byla totiž velmi mladá holka, v té době měla 13 let. Takže to jsem hodně prožívala, to byl můj takový těžký případ. To jsem prožívala až nějak tak vnitřně, prostě jsem měla strach o to děcko no, asi logicky nějaký takový, teď už ne že bych to nějak prožívala, prožívám, ale už s rozumem, aby mně to moc neublížovalo. K tomu se člověk ze začátku neubrání, to si musíte prožít.*

R5 uvedla jako ty předešlé respondentky, že problém jsou hlavně rodiče: *U nás je největší problém, když mají rodiče špatné vztahy a to se pak třeba táhne i roky. Nejhorší je třeba taky že rodiče berou drogy.* R5 utkvěli v hlavě převážně rodiče: *Jo určitě takových případů je hodně, ale opravdu mi spíš utkví v hlavě ty lidi, ty rodiče, potom jsem třeba ráda, že uberou ten postoj.*

Závěry: Respondentky uvedly mezi nejčastější příčiny výchovné, útěky z domova, drogy, alkohol, záškoláctví. Dále taky uvedly, že je problém i v rodičích a tak vznikají i problémy u dětí. Nezapomenutelných případů mají respondentky mnoho. Některé si vzpomínají na svůj první případ, některé na případ dětí, které byly týrané nebo ony samy někomu ublížily.

5.4 Kategorie 4 - Práce šlechtí

Kategorie byla vytvořena z otázek, které se týkaly toho, jestli se změnil postoj kurátorů v průběhu jejich praxe a jestli tuhle práci berou pouze jako povolání.

Kódy jsou následující: povolání, děti je mi líto, nepříjemný zážitek, neměnný postoj, poslání, náročná práce, pozitivní vztah k práci, nebrat si to osobně.

R1 nám řekla: *Já ani nevím, jestli to tady na ten diktafonek můžu říct, ale opravdu za těch necelých pětadvacet let tak, já už to beru jako práci.* Na to, jestli R1 tuhle práci bere pouze jako povolání nebo jí utkvěl nějaký případ v hlavě, nám odpověděla: *Ted' už ano, nebyvalo to, ale ted' už ano... Odebírání, umístování dětí do domova, to jsou úplně jiné souvislosti, jsou to malé děti, řeší se tam v té rodině jo, když to třeba slyším, jak to řeší, to se mě jako-by takto dotýká... Říkám, není za mnou nic, čím bych to úplně nějak napravila nebo prostě asi už to vnímám takto.*

R2 nám nebyla schopna na svůj postoj přiměřeně odpovědět: *Vzhledem k tomu, že jsem z rodiny za celou dobu své praxe odebrala z rodiny asi 6 dětí, tak asi nemůžu adekvátně odpovědět. Každopádně to není příjemný zážitek.* Dále R2 uvedla: *Po určité době se tato práce musí brát jako povolání. Neřekla bych, že bych měla k případům citovou vazbu, ale člověk je do příběhů rodin určitě osobně zainteresován, ať chce nebo ne.*

R3 nám odpověděla, že její postoj je neměnný: *Já si myslím, že postoj se mi v tomhle ani zásadně nezměnil, protože já v podstatě jsem vycházela v téhle práci v tom, že princip OSPOD, že v první řadě by měl těm dětem pomáhat a chránit... My musíme v rámci své práce ctít všechny ty metody, což určitě ctíme, ale jako na ten postoj v tomto na mě to nějaký vliv určitě nemělo.* R3 měla oproti R1 rozdílnou odpověď na to, jak tuhle práci bere a jestli má nějakou citovou vazbu: *Tak vazbu my mít nemůžeme... Já svoji práci neberu pouze jako povolání, přesto, že někdo říká, že by se to nemělo brát jako poslání, tak já si myslím, že v první řadě by to mělo být i jako poslání... Člověk samozřejmě jakoby i v té práci, jak se říká, může otupět a nemusí už to dělat tak rád, jak to dělal původně. Já si myslím, že jakože můj případ to není. Já tu práci dělám, protože se opravdu snažím pomáhat.*

R4 svoji práci považuje za velmi náročnou: *Myslím si, že z praxe můžu říct je to velmi náročné, ono to, ... většina lidí si myslí, nebo když třeba my to realizujeme, tak si myslí, že to prostě jen přijdeme a dítě odebereme, což není pravda, protože za tím je spousta práce kolem... Je to velmi psychicky náročná práce, taky jsme lidi.* R4 se shoduje s předchozí

respondentkou: *Já mám velmi pěknou vazbu tady k tomuto. Myslím si, že mě to baví, určitě, ale je to náročná práce a je potřeba tomu dát taky nějaký cit a snaha tady je, akorát že ta práce je bych řekla, ... není moc pozitivní výsledky.*

R5 uvedla, že je důležité si to všechno nebrat osobně: *Pro mě je opravdu nejhorší ty vztahy, když ti rodiče prostě přijdou, že žádají o pomoc, co s tím budete dělat, a vy s tím nic neděláte, začne na mě útočit a předává to na mě. To opravdu už mě tak osobně irituje, že se snažím ten jejich problém nepřebírat... Není to naše vina a ty lidi mají často tendenci nás obvinít, přijít kdykoliv bez objednání, zařvat tady a přijdou nám dát úkoly. Dále nám R5 odpověděla: *Snažím se to brát jako povolání teda upřímně, citovou vazbu ani ne, spíš teda opravdu ty osobní a ti klienti mě naštvou, že nejsem tak jako nad věcí, že jak mě může obvinít z něčeho, co si udělali. Snažím se, aby to ve mně nevyvolalo ani ty negativní emoce.**

Závěry: Některé respondentky během své praxe změnily svůj postoj, berou svoji práci už pouze jenom jako povolání a nesnaží se si to všechno brát moc osobně. Jedna respondentka bere svoji práci jako poslání a velmi ji baví. Respondentky dále uvedly, že tahle práce je psychicky náročná a nemá moc pozitivní výsledky.

5.5 Kategorie 5 - Náhradní domov

Poslední vytvořená kategorie se týkala otázek, kam se nejčastěji umisťují děti, pokud nezůstanou v rodině a jestli rodiče udržují se svými dětmi i nadále kontakty.

Kódy jsou následující: něco jako intr, kam děti jdou, rodiče chtějí, umístění dle potřeby, co se děje potom, ano i ne.

R1 řekla: *Do výchovných zařízení, pokud je to do patnácti let, což, už jsem měla taky několik, tak jsou to dětské domovy se školou, protože ty dětské domovy se školou jsou, ... oni vlastně řeší zároveň výchovné problémy... Nedávám vůbec do klasických dětských domovů, oni je mnohdy i nechou, protože to jsou třeba i děti, které už mají zkušenosti s drogama... Ale dětský domov se školou je přímo pro výchovné problémy... Někdy moji klienti končí třeba i na těch preventivně výchovných pobytech v rámci psychiatrických léčení, kdo už má větší zkušenosti s drogama nebo má tam třeba jinou poruchu. R1 uvedla, že děti se umisťují i do výchovných ústavů: ...mnozí lidé to mají vžitě v sobě, ale prostě si řeknou pasťák jo, to já to slovo prostě, pasťák nic takového neexistuje a říkám výchovný ústav. Je to jako dětský domov. Pokud splňují, pokud mají bodové... a tam to nemají nějak extra náročné, opravdu každý víkend od pátku do neděle jsou doma a zase se tam vrací, takže si myslím, že to mají jak ten intr. Na otázku jakým způsobem pak rodiče udržují kontakty se svým dítětem R1 odpověděla: *Děcka jezdí na dovolené, oni mají i ze zákona nárok na každých čtrnáct dnů nárok na dovolenku. Všechny prodloužené víkendy, svátky, prázdniny, to všechno. Takže je to na domluvě s rodiči... Vždycky v podstatě rodič by měl požádat nebo domluvit si s tím dítětem, se zařízením, že chce to dovolenku. Já můžu za sebe říct, že to funguje.**

R2 uvedla, že se dítě snaží umístit prvně u rodinných příbuzných: *Většinou se hledá v širší rodině, to je u prarodičů, u tety, nebo si dítě můžou vzít zletilí sourozenci. V takovém případě se dítě svěří do pěstounské péče. Pokud se nenajde nikdo v rodině, dítě se umisťuje v ústavním zařízení či pěstounské péči na přechodnou dobu. R2 se dále shoduje s odpovědí první respondentky: *Pokud je dítě umístěno do dětského domova, rodiče na něm můžou třeba jezdit, navštěvovat ho. Děti k nim jezdí třeba na prázdniny. Vše záleží na konkrétním případě. Hlavně pak na přístupu rodičů.**

R3 se snaží umisťovat děti do nejbližšího zařízení od své rodiny: *Zákonné ustanovení je takové, aby to dítě, pokud nemůže být ve své rodině, bylo umístěno v co nejbližším zařízení ale zároveň aby bylo samozřejmě v takovém zařízení, které je adekvátní pro tu jeho*

potřebu. R3 nám uvedla, že někteří rodiče nemají zájem se svým dítětem udržovat nadále kontakt: *Je to různé, záleží na tom, jakože někteří rodiče chtějí s dětmi udržovat kontakt určitě pravidelný, my se je k tomu samozřejmě snažíme vést, protože je to naše povinnost... Ted' se mi ale v poslední době stalo, že v podstatě rodiče tu odpovědnost přehazují úplně pryč a nechtějí s tím dítětem být v kontaktu, a to je velký problém. Jako největší problém je, když prostě rodič svým způsobem tomu dítěti nechce pomoci. Něco jiného je, když rezignuje na tu výchovu z důvodu, že tam je třeba nějaká návyková látka. Hledá různé důvody, proč prostě jako ten kontakt s tím dítětem nepodporovat. Pokud rodiče mají zájem, tak se dětem povolují i pobyty u rodičů: Povolování pobytů v rodině a tady tyhle záležitosti, tak to samozřejmě probíhá. Pokud ty děti nemají problémy, nevidím důvod je nepouštět do rodiny.*

R4 odpověděla: *Umisťujeme do zdravotnických zařízení, výchovných ústavů, diagnostických ústavů.* R4 se svojí další odpovědí zčásti shodovala s R4 a uvedla i praktický případ: *To je individuální v té rodině, někteří ano, někteří ne. Máme tady případ osvojeného dítěte. Normálně funkční rodina, chlapec byl Rom, bohužel to nevyšlo a v pubertálním období začali spory mezi rodičema a chlapcem. On se tam necítil dobře v té rodině, více se to stupňovalo, tak rodiče podali návrh na to, že už ho prostě nechtějí. Byl umístěn do dětského domova, takže tak. Vůbec se k němu nehlásí, nechtějí nic, takže to děcko je odepsané.*

R5 uvedla, že děti umisťují převážně do dětských domovů: *Pokud to dítě nemá výchovný problém, dítě je zdravé, tak do dětského domova, nebo pěstounské péče, ale ty jsme moc neměli.* R5 nám řekla, že rodiče mají zájem udržovat kontakty se svými dětmi: *Jo určitě se snaží domáhat se hodně, potom vlastně na základě našeho povolení může jezdit na víkendy i na prázdniny, když je kam. K babičce, dědovi, není takový problém. Nestalo se mi, že by tam byl přerušovaný kontakt už u většího dítěte.*

Závěry: Respondentky se shodly na tom, že děti jsou umístěny do výchovných ústavů, dětských domovů se školou. Do dětských domovů děti moc nedávají a to z důvodu, že dětské domovy tyhle děti často ani nechtějí brát. Dále vyplynulo, že někteří rodiče se i nadále snaží o kontakt a vztah se svým dítětem a snaží se všechno napravit. Jsou ale i rodiče, kteří nemají zájem se svým dítětem udržovat další vztahy.

6 INTERPRETACE DAT

Hlavním cílem bylo analyzovat zkušenosti kurátorů pro děti a mládež s průběhem procesu odejmutí dítěte z rodiny. Chtěli jsme identifikovat průběh celého procesu, zjistit jaké jsou zkušenosti a postoje kurátorů pro děti a mládež, z jakých nejčastějších příčin je dítě odebráno z rodiny a jaké jsou možnosti následné péče. Také jsme se respondentek ptali na to, kdo všechno participuje na celém procesu.

Informace byly zjištěny od kurátorek pro děti a mládež. Důvody jejich výběru byly uvedeny výše v podkapitole výběrový soubor.

Délka praxe respondentek se velmi lišila, ale dle našeho názoru délka praxe nemá vliv na počet případů, které řešily. Každá kurátorka za svoji praxi odebrala jiný počet dětí. Každý případ je jiný, každý se řeší individuálně podle toho, co je nejlepší pro dítě.

Ze všech rozhovorů je zřejmé, že nejčastěji podává podnět OSPODu, škola a lékaři. Dále jsme se dozvěděli, že oznamovací povinnost má v podstatě každý. *Každá fyzická osoba, která se dozví o týrání, zneužívání nebo zanedbávání dítěte nebo má důvodné podezření na porušování práv a zájmů dítěte, má právo upozornit na tuto skutečnost kterýkoliv orgán sociálně-právní ochrany dětí.* (slovník MPSV, *Oznamovací povinnost*, 2018) Respondentky zmínily, že oznámení podávají i sami rodiče, protože si sami uvědomují, že je tam nějaký výchovný problém, a už si se svými dětmi neví rady a potřebují pomoc. Na délku procesu nám respondentky odpověděly, že může trvat i několik let, a to z důvodu, jak už bylo zmíněno, každý případ je individuální. Případ můžou mít třeba deset let až do zletilosti dítěte. Na druhou stranu se shodly i na tom, že pokud dítě i rodiče spolupracují, proces může trvat jen pár týdnů. V rámci práce s rodinou během procesu probíhají šetření v rodinách, ve škole, provádí se pohovory samostatně s dítětem, samostatně s rodiči a pak všichni dohromady, sestavují individuální plány, nabízí se odborná pomoc. Je samozřejmě důležité vycházet z potřeb klienta, aby se vyvíjel příznivě. Kurátorky pro děti a mládež se taky účastní soudů, kde dítě zastupují. Během procesu odebrání s kurátorkou spolupracují rodiče, škola, lékaři a další instituce. Jako další instituce byly uvedeny například Káčko, pedagogickopsychologická poradna, SAS a stacionáře. Konkrétně na procesu odebrání všechny respondentky odpověděly, že dítě z rodiny odebírají pracovníci OSPODu a soudní vykonavatel. Na doplňující otázku jestli při odebrání dítěte pravidelně asistuje policie ČR, jsme se dozvěděli, že je to velmi ojedinělé. Policie ČR asistuje pouze v případech, že je důvodné podezření, že by dítě mohlo utéct.

V teorii se zaměřujeme na syndrom CAN, který jsme považovali za nejčastější příčinu odebrání dítěte z rodiny. Ani jedna z respondentek však syndrom CAN nezmiňuje. Respondentky zmiňovaly dva druhy příčin, proč je dítě odebráno. Rozlišovaly problémy rodičů a problémy dětí. Většina dětí vykazuje rizikové chování, kam respondentky zařadily záškoláctví, užívání návykových látek, kriminalita. Co se týká problémů rodičů, kurátorky se shodly na tom, že rodiče výchovu dětí nezvládají a sami selhávají.

Z výzkumu vyplynulo, že každá z kurátorek se ke své práci staví jinak, každá se s případy, které řeší, vypořádává podle sebe. Většina kurátorek uvedla, že tuhle práci už bere „jen“ jako povolání, a díky svým dlouholetým zkušenostem už si případy neberou tak osobně.

Co se týče umístění dítěte mimo rodinu, od respondentek jsme se dozvěděli mnoho institucí. Děti putují do náhradní rodinné péče nebo ústavní výchovy. Pouze pokud jsou děti závislé na návykových látkách, mohou být umístěny do zdravotnických zařízení. Respondentky se tedy shodoval s tím, co jsme již uvedli v teorii. Děti umístěné mimo rodinu dle výpovědí respondentek udržují kontakty se svojí biologickou rodinou. Pokud nemají žádné problémy, pravidelně jezdí na prodloužené víkendy a prázdniny domů.

7 DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Vzhledem k tomu, že kurátorky pro děti a mládež řeší případy rodin a dětí, které jsou už většinou v evidenci OSPODu a řeší rodinou situací už sociální pracovník, tak by bylo nejlepší, aby mezi sociálními pracovníky a kurátorkami byl užší kontakt a spolupráce, aby výchovné problémy dětí byly zachyceny dříve. Sociální pracovníci by mohli kurátory pro děti a mládež informovat dříve, než se dostanou do evidence kurátorek.

Doporučila bych i větší spolupráci se Sociálně aktivizační službou pro rodiny s dětmi. Vzájemná komunikace a participace je velmi důležitá. Včasným podchycením problémů, které se v rodině mohou vyskytovat, můžeme zamezit neblahým následkům ve formě odebrání dítěte. Sociálně aktivizační služba pro rodiny s dětmi patří mezi sociální služby, které můžeme poskytovat v přirozeném prostředí uživatelů. Tím můžeme dosáhnout žádoucích změn ve fungování rodiny. Tato služba je velmi efektivní, a slouží jako prevence proti „odebírání“ dětí. Tím se ušetří náklady, které jsou spojené s ústavní výchovou nebo s NRP. Proto doporučujeme, aby do rodin, které jsou v evidenci kurátora docházeli pracovníci této služby.

Dále doporučujeme apelovat na základní a střední školy, aby na školách zvýšili prevenci vůči rizikovému chování. To je totiž nejčastějším důvodem proč kurátor odebrá děti z rodiny. Toho můžeme dosáhnout pomocí minimálních preventivních programů, kterých by se více účastnili sociální pracovníci. Bylo by vhodné do těchto programů zapojit rodiče. Škola by se více mohla zaměřit na rizikové studenty a děti, kterým by byla poskytována větší pozornost ze strany výchovných poradců, popřípadě školního psychologa nebo metodika prevence.

Považujeme za důležité zvýšit informovanost základních a středních škol o práci kurátora pro děti a mládež a o situacích, které řeší. Jejich informovanost bych zvýšila pomocí přednášek kurátorů přímo na školách, které by probíhaly s žáky i učiteli dohromady. Dále bychom zavedli školení jenom pro pedagogy, kde by se zvýšila informovanost o tom, jak by měli oni sami postupovat a v jakých situacích by se měli obrátit už konkrétně na OSPOD a kurátory pro děti a mládež. Pokud se vyskytne nějaký, problém mělo by na půdě školy dojít k setkání rodiny, pedagogických pracovníků školy a pracovníků orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Ti by měli společně najít společnou cestu k řešení daného problému. Na způsobu řešení by se měli shodnout všechny zúčastněné strany. Možností je celá

řada, záleží na konkrétní situaci. Můžeme například zvolit docházení dítěte do pedagogickopsychologické poradny, dále pomoc ze strany SAS, kterou jsme zmiňovali už výše.

Další důležitou věcí je to, aby veřejnost měla větší povědomí o tom, jakou práci kurátoři pro děti a mládež vykonávají a uvědomění veřejnosti o tom, že v současné době je rizikové chování dětí velmi rozšířené a tedy práce kurátorů pro děti a mládež je opravdu potřebná. Toho můžeme dosáhnout pomocí přednášek pro veřejnost, které by mohlo pořádat město ve spolupráci se školami a sociálními službami určené pro rodiny s dětmi.

ZÁVĚR

Bakalářskou práci jsme zaměřili na příčiny odejmutí dítěte z rodiny pohledem kurátora pro děti a mládež. Cílem této práce bylo analyzovat zkušenosti kurátora pro děti a mládež s průběhem procesu odejmutí.

V teoretické části jsme vymezili základní pojmy, které souvisí s daným tématem. Vymezili jsme rodinu, její funkce a prostředí, dále jsme vymezili děti, které jsou ohrožené syndromem CAN. Také jsme se zabývali sociálně-právní ochranou dětí, kam samozřejmě patří i kurátor pro děti a mládež a popis samotného procesu odejmutí dítěte z rodiny. Nakonec jsme vymezili i základní formy náhradní péče o dítě, kam jsme zařadili svěřeni dítěte do péče jiné osoby, osvojení a pěstounskou péči. Dítě může být umístěno i do náhradní nebo ochranné výchovy, kterou jsme také definovali.

V praktické části jsme se zabývali výzkumem, který byl realizován kvalitativně. Vymezili jsme si cíle, které byly podstatné pro zjištění našeho problému. Naše cíle byly identifikovat průběh procesu odejmutí dítěte z rodiny pohledem kurátora pro děti a mládež, zkušenosti kurátora pro děti a mládež při odejmutí dítěte z rodiny. Dále jsme chtěli zjistit nejčastější příčiny odejmutí dítěte a možnosti následné péče o dítě po odejmutí z rodiny. Jako metoda sběru dat jsme zvolili polostrukturovaný rozhovor. Výzkumný soubor byl tvořen kurátory pro děti a mládež.

Provedeným výzkumem jsme zjistili, že respondentky během procesu pracují s rodinou velmi poctivě a dbají na příznivý vývoj každého klienta.

Dále jsme se od respondentek dozvěděli, že za jejich praxi mají za sebou mnoho zkušeností a případů, kdy se museli naučit brát tuhle práci pouze jako povolání, protože pokud by si všechno brali osobně, pravděpodobně by tuhle práci nevydržely vykonávat moc dlouho.

Mezi nejčastější příčiny, proč je dítě odebráno z rodiny jsme zjistili, že děti vykazují rizikové chování, kam patří mnoho neomluvených hodin ve škole, užívání návykových látek a kriminalita. Dle odpovědí respondentek jsme zařadili do příčin i problémy rodičů, kdy sami nezvládají výchovu dětí, což pak souvisí s tím, jak se chovají samotné děti.

Od respondentek jsme zjistili, že pokud musí být dítě umístěno mimo svoji biologickou rodinu, je umístěno do NRP nebo ústavní výchovy. Děti závislé na návykových látkách jsou umístěny do zdravotních zařízení.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Literatura

- [1] BECHYŇOVÁ, Věra a Marta KONVIČKOVÁ. Sanace rodiny: [sociální práce s dysfunkčními rodinami]. Praha: Portál, 2008, 152 s. ISBN 978-80-7367-392-5
- [2] BECHYŇOVÁ, Věra a Marta KONVIČKOVÁ. Sanace rodiny: [sociální práce s dysfunkčními rodinami]. Praha: Portál, 2008, 152 s. ISBN 978-80-7367-392-5.
- [3] CIKLOVÁ, Kateřina. Rizikové chování ve škole s vazbou na legislativní úpravu: rádece školního metodika prevence. 2. vydání. Ostrava: EconomPress, 2016, 207 s. ISBN 978-80-905065-9-6.
- [4] DUNOVSKÝ, Jiří. Rodina a její poruchy ve vztahu k dítěti. Praha: SEVT, 1986.
- [5] FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. Sociální patologie: analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů. Praha: Grada, 2009, 218 s. Psyché. ISBN 978-80-247-2781-3.
- [6] GAVORA, Peter. Úvod do pedagogického výzkumu. 2., rozš. české vyd. Přeložil Vladimír JŮVA, přeložil Vendula HLAVATÁ. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0.
- [7] GULOVÁ, Lenka. Sociální práce: pro pedagogické obory. Praha: Grada, 2011, 208 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-3379-1.
- [8] HAVRDOVÁ, Zuzana. Kompetence v praxi sociální práce: metodická příručka pro učitele a supervizory v sociální práci. Praha: Osmium, 1999. ISBN 8090208185
- [9] HELUS, Zdeněk. Sociální psychologie pro pedagogy. 2., přepracované a doplněné vydání. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4674-6.
- [10] HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.
- [11] HRUBEŠ, Jan. Práce s rodinami v sociálně vyloučených lokalitách: Metodika. 1. Praha: Úřad vlády ČR – Odbor pro sociální začleňování, 2014. ISBN 978-80-7440-093-3.
- [12] ITAL, Annette a Michaele KNÖFERL. Aus-, Fort- & Weiterbildung nach Schlüsselqualifikationen: Arbeitsbuch mit Folienvorlagen und Übungsanleitungen für Unterrichtende, Praxisanleitungen und MentorInnen im Gesundheitswesen. Hagen: Kunz, 2001. ISBN 3894951737.

- [13] JANEBOVÁ Radka, BANDIT, Rad, Ivana DAVIDOVÁ, Martina MACUROVÁ a Michal OPATRŇY. Etický kodex jako nástroj podpory řešení etických dilemat sociální práce. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2015. Sešit sociální práce. ISBN 978-80-7421-089-1.
- [14] JANSKÝ, Pavel. Dítě s problémovým chováním a náhradní výchovná péče ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014, 292 s. Recenzované monografie. ISBN 978-80-7435-534-9.
- [15] KAHOUN, Vilém. Vybrané kapitoly k sociální práci: sociální práce II. V Praze: Triton, 2007, 281 s. ISBN 978-80-7387-064-5.
- [16] KNOTOVÁ, Dana. Úvod do sociální pedagogiky: studijní texty pro studenty oboru sociální pedagogika. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-7077-6.
- [17] Kolektiv autorů. Sborník příspěvků k aktuálním tématům náhradní rodinné péče. 1. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2015. ISBN 978-80-7421-103-4.
- [18] KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ. Člověk - prostředí - výchova: k otázkám sociální pedagogiky. Brno: Paido - edice pedagogické literatury, 2001. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-7315-004-2.
- [19] KRAUS, Blahoslav. Základy sociální pedagogiky. Praha: Portál, 2008, 215 s. ISBN 978-80-7367-383-3.
- [20] KRAUS, Blahoslav. Základy sociální pedagogiky. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014, 215 s. ISBN 978-80-262-0643-9.
- [21] KREBS, Vojtěch. Sociální politika. 6., přepracované a aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 566 s. ISBN 978-80-7478-921-2.
- [22] MATOUŠEK, Oldřich a Hana PAZLAROVÁ. Podpora rodiny: manuál pro pomáhající profese. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0697-2.
- [23] MATOUŠEK, Oldřich a Hana PAZLAROVÁ. Státní orgány sociálněprávní ochrany dětí: dobrá praxe z pohledu rodin a pracovníků. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 9788024633367.
- [24] MATOUŠEK, Oldřich. Dítě traumatizované v blízkých vztazích: manuál pro profesionály a rodiny. Praha: Portál, 2017, 207 s. ISBN 978-80-262-1242-3.
- [25] MATOUŠEK, Oldřich. Metody a řízení sociální práce. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Portál, 2013, 395 s. ISBN 978-80-262-0213-4.

- [26] MATOUŠEK, Oldřich. Slovník sociální práce. Vydání třetí. Praha: Portál, 2016, 271 s. ISBN 978-80-262-1154-9.
- [27] MINUCHIN, Salvador. Rodina a rodinná terapie. Praha: Portál, 2013, 231 s. ISBN 978-80-262-0371-1.
- [28] NOVOTNÁ, Věra a Vladimír FEJT. Sociálně-právní ochrana dětí. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2009, 256 s. ISBN 978-80-86723-77-8.
- [29] NOVOTNÁ, Věra. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem. 2., aktualizované vydání. Olomouc: ANAG, 2016, 807 s. Právo. ISBN 978-80-7554-022-5.
- [30] NOŽÍŘOVÁ, Jana. Náhradní rodinná péče. Praha: Linde Praha, 2012. ISBN 9788086131917.
- [31] PAZLAROVÁ, Hana. Pěstounská péče: manuál pro pomáhající profese. Praha: Portál, 2016, 255 s. ISBN 978-80-262-1020-7.
- [32] PROCHÁZKA, Miroslav. Sociální pedagogika. Praha: Grada, 2012. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3470-5.
- [33] PROKOP, Jiří a Petr PROKOP. Osamostatňování klientů zařízení náhradní výchovné péče v mezinárodním srovnání: česko-polské kontexty. Wydanie I. Kraków: Scriptum, 2015, 149 s. Biblioteka Instytutu Pracy Socjalnej. ISBN 978-83-64028-91-5.
- [34] SEDLÁKOVÁ, Gabriela a Dagmar KALÁTOVÁ. Vybrané ošetřovatelské modely a týrané dítě. Praha: Triton, 2010, 140 s. ISBN 978-80-7387-412-4.
- [35] SLANÝ, Jaroslav. Syndrom CAN: (syndrom týraného dítěte). V Ostravě: Ostravská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2008, 155 s. ISBN 978-80-7368-474-7.
- [36] SOBOTKOVÁ, Irena a Veronika OČENÁŠKOVÁ. Pěstounská péče očima dospělých, kteří v ní vyrostli: trendy vs. zkušenosti. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, 197 s. ISBN 978-80-244-3821-4.
- [37] SYCHROVÁ, Adriana a Martina HALÍŘOVÁ. Ústavní péče v resocializačním kontextu. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2014, 179 s. ISBN 978-80-7395-756-8.
- [38] SYCHROVÁ, Adriana. Pedagogické aspekty náhradní rodinné péče. Vydání I. Pardubice: Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická, 2015, 239 s. Monographica. ISBN 978-80-7395-955-5.

- [39] ŠABATOVÁ, Anna, Petra ŠUPLEROVÁ, Klára ILLE, et al. Rodina a dítě II. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv ve spolupráci s Wolters Kluwer ČR, 2017. Stanoviska (Kancelář veřejného ochránce práv). ISBN 978-80-87949-56-6.
- [40] ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.
- [41] VETEŠKA, Jaroslav a Michaela TURECKIOVÁ. Kompetence ve vzdělávání. Praha: Grada, 2008, 159 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-1770-8.
- [42] ZEZULOVÁ, Dagmar. Pěstounská péče a adopce. Praha: Portál, 2012, 197 s. ISBN 978-80-262-0065-9.

Internetové zdroje

- [43] Pro zájemce o pěstounskou péči. In: *Amalthea* [online]. 2012 [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: http://www.amalthea.cz/data/File/metodiky%20ke%20stazeni/odborn%C3%A9%20metodiky/nove%20formy%20pestounske%20pece_web.pdf
- [44] Svěření dítěte do péče jiné osoby. *Bezplatnapravniporadna* [online]. 2014. Dostupné z: <https://www.bezplatnapravniporadna.cz/online-zdarma/>
- [45] Kurátor pro mládež aneb Je třeba se ho bát?. *Šance dětem* [online]. Praha: Obecně prospěšná společnost Sirius, 2018, 2018 [cit. 2018-04-24]. Dostupné z: <https://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/rodina-v-problemove-situaci/problemy-v-rodine/rodinna-terapie/kurator-pro-mladez-aneb-je-treba-se-ho-bat.shtml>
- [46] Ministerstvo práce a sociálních věcí. *MPSV* [online]. 2018. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/>
- [47] Slovník sociálního zabezpečení. *Slovník.mpsv* [online]. 2018. Dostupné z: <http://slovník.mpsv.cz/>
- [48] Úmluva o právech dítěte. *UNICEF* [online]. 2018. Dostupné z: <https://www.unicef.cz/>

Zákony

- [49] ČESKO. *Zákon č. 104 ze dne 8. 4. 1991 Úmluva o právech dítěte, v platném znění: Sbírka zákonů České republiky* [online]. 1991 [cit. 2018-04-24]. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=2434>
- [50] ČESKO. *Zákon č. 89 ze dne 3. 2. 2012 Občanský zákoník, v platném znění: Sbírka zákonů České republiky* [online]. 2012 [cit. 2018-04-15]. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=6144>
- [51] ČESKO. *Zákon č. 359 ze dne 8. 12. 1999 o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění: Sbírka zákonů České republiky* [online]. 1999 [cit. 2018-04-23]. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=3328>
- [52] ČESKO. *Zákon č. 108 ze dne 14. 3. 2006 o sociálních službách, v platném znění: Sbírka zákonů České republiky* [online]. 2006, [cit. 2018-04-23]. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=4883>
- [53] ČESKO. *Ústavní zákon 1 ze dne 28. 12. 1992 Ústava České republiky v platném znění: Sbírka zákonů České republiky* [online]. 1992 [cit. 2018-04-24]. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=5989>
- [54] ČESKO. *Listina základních práv a svobod 2 ze dne 16. 12. 1992 Listina základních práv a svobod České republiky v platném znění: Sbírka zákonů České republiky* [online]. 1992. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=5989>
- [55] ČESKO. *Zákon č. 292 ze dne 12. 9. 2013 o zvláštních řízeních soudních, v platném znění: Sbírka zákonů České republiky* [online]. 2013. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=6498>
- [56] ČESKO. *Zákon č. 561 ze dne 24. 9. 2004 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), v platném znění: Sbírka zákonů České republiky* [online]. 2004. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=4494>
- [57] ČESKO. *Zákon č. 109 ze dne 5. 2. 2002 o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, v platném znění: Sbírka zákonů České republiky* [online]. 2002. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=3867>

- [58] ČESKO. *Vyhláška č. 505 ze dne 15. 11. 2006, kterou se provádí některá ustanovení zákona o sociálních službách, v platném znění: Sbirka zákonů České republiky* [online]. 2006. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=5010>
- [59] ČESKO. *Zákon č. 218 ze dne 25. 6. 2003 o soudnictví ve věcech mládeže, v platném znění: Sbirka zákonů České republiky* [online]. 2003. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=4163>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Atd.	A tak dále
ČR	Česká republika
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
Např.	Například
NRP	Náhradní rodinná péče
OSPOD	Orgán sociálně-právní ochrany dětí
R1, R2, R3, R4, R5	Respondentka 1, 2, 3, 4, 5
s.	Strana
SAS	Středisko aktivizační služby
Sb.	Sbírky
Syndrom CAN	Syndrom týraného, zanedbávaného a zneužívaného dítěte
Vzpp.	Ve znění pozdějších přepisů
ZDVOP	Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 – Údaje o respondentech.....	45
Tabulka 2 – Rozdělení kódů a kategorií	48

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: rozhovor č. 1

PŘÍLOHA P I: ROZHOVOR Č. 1

Rozhovor: Kurátorka č. 1

1 Jak dlouho pracujete jako kurátor pro děti a mládež?

DELKA PRACE
Jako kurátorka pracuji 24 let.

2 Kolik jste za svoji praxi zažila případů, kdy se muselo dítě z rodiny odebrat?

Kolik jich muselo jít
Jako na ústavní výchovu? Já to mám trošičku jinak než klasicky sociální pracovník, takže určitě několik desítek, protože za těch 24 let já to opravdu nedokážu říct, protože v podstatě dřív to bylo, my jsme byli na okresním úřadě v Hodoníně, a tady jsme nějak co zrušili okresní úřady což je nějakých 14-15 let asi zhruba. Ano vlastně, od roku 2003, takže patnáct let. Takže, a předtím jsem dělala deset let tam teda, takže jo. A říkám, u mě je to ještě úplně jinak než třeba u klasicky sociální pracovníce, kdy umísťují z jiných důvodů než já jo. To jsou opravdu ty výchovné problémy, trestná činnost a tak jo.

3 Kdo nejčastěji dává podnět OSPODU o tom, že dítě je ohroženo nebo zanedbáváno?

Co děti udělají
Takže tak, já nemám, říkám, nedělám to, že by dítě bylo ohrožené jako takto zanedbané, já to mám zase jinak. Takže ty podněty jsou kolikrát úplně od rodičů. Určitě je to nejčastěji rodič a škola. Protože v podstatě je tam výchovný problém a oni sami si s tím neví rady, je tam obrovské množství záškoláctví, opakovaná trestná činnost, ať už alkohol, drogy a podobně, takže mnohdy rodič, protože opravdu si neví rady a potřebují pomoc. *Kdo?*

4 Jak dlouho trvá proces od podání žádosti na OSPOD než je dítě odebráno?

Delka odlišení
Já to řeknu nějak takto, z nějakých sedmdesáti případů, které by byly za rok, jako nové, protože jinak řeším samozřejmě. Případ, který už tu mám třeba deset – dvanáct let, protože než dítě zletí. Vždycky do těch osmnácti a dostane se ke mně třeba v desíti, dvanácti, takže nespěje to vždycky k ústavní výchově, ale pokud je to opravdu už ústavní výchova, tak pokud přijde rodič, většinou se mu vždycky nabídne ještě nějaký preventivní proces, to znamená jak pro dítě, tak pro rodiče, pokud souhlasí, pokud to funguje, tak je to na delší dobu tady ty preventivní. Ať už pobyty nebo ambulantní. Pokud se podá návrh na soud, tak samozřejmě, pokud podá rodič do týdne je dítě umístěné, pokud mají volné místo, pokud podáváme my, tak je to 24 hodinové předběžné opatření. Ale samozřejmě jde podat i návrh na klasické nařízení ústavní výchovy a to teda tady u Hodonínského, to je na dlouho, třeba tři – čtyři měsíce než vůbec dojde k jednání. Takže je vždycky na zváženu, jestli po tu dobu těch tři – čtyř měsíců je to vůbec na udržení nebo akutně se dítě nějak umístí no.

5 S jakými příčinami se nejčastěji setkáváte?

Co děti udělají
Klasický opravdu výchovný problém, že přestane dítě respektovat, samozřejmě toulá se, nespává doma, a opakovaně třeba má útěky, takže hledání přes policii, s tím souvisí dlouhé záškoláctví rozsáhlé a v našem státě je základní vzdělání povinné, takže jak on zamešká třeba dejme tomu nějakých patnáct hodin, už se nám to hlásí, při pětadvaceti hodinách já už dávám podnět na policii, je tam trestní řízení celé, takže i toto všechno s ohledem na to prostě.. Nejvíc, asi nejvíc jsou to klasické výchovné problémy, ale ono se k tomu přidávají, potom následně i drogy, jenže pokud je tam toulání, spává mimo domov jo. Je to těžko no. Nakumuluje se to opravdu všechno no.

participant
Kontaktování s pomocí.

Jak pracujete s rodinou během procesu?

Ze strany OSPOD? Více méně v tom začátku se doporučí rodičům i tomu dítěti ta odborná pomoc, což jsou psychologové, psychiatři ať už ve středisku výchovné péče, diagnostických ústavech, jo nebo my tady totiž ve Veselí máme spatně pokrytou tu síť. Takže od nás vlastně všude nejbliže Hodonín, třeba i Hradiště, ale mimo to musí dojíždět Zlín, Brno, a to mnohdy je problém i pro ty rodiče ať už myslím, že to je třeba sociálně slabší rodina, tak finančně nebo jakkoliv jinak, takže pokud to jde domluvit takto ambulantně a nebo jsou tu i stacionáře, třeba, že dítě samo dojíždí po dobu tří týdnů na tu odbornou pomoc a funguje to, tak prostě z naší strany je jenom úzká spolupráce rodič, ta odborná pomoc a škola. Pořád tak, aby se to udržovalo. Pokud je to neudržitelné, tak už potom se domlouvají třeba dvouměsíční pobyty, ale zase dobrovolné, kdy to dítě teda je umístěné na ten pobyt v kuse, aby čtyřicet hodin tam jo...spolupracovalo opravdu s odborníkama jako, takže když to řeknu úplně teď blbě v uvozovkách, tak nějak, tak my jsme tam jakoby tím prostředníkem toho procesu jo, že domlouváme samozřejmě, sleduje se to všechno, ale spíše je tam domluva přes nás a nasměrování na tu odbornou pomoc no. Ale jinak mimo to, samozřejmě se účastníme těch výsledků trestních soudů, všeho, takže to pak za následek ještě nám přináší třeba spolupráci a probační a mediační službou, pokud je tam nějaký dohled nebo nějaké jo, zas záleží na tom co je tam účelem tomu dítěti už v tom následku.

Kdo všechno participuje na procesu odebrání dítěte z rodiny? (Asistuje policie ČR vždy? Pokud ne, v jakých případech ano)

participant

Ne vůbec, to je opravdu pouze v případě. Já Vám to řeknu takto, když podává návrh rodič, měl by si sehnat i zařízení, protože vlastně do návrhu a na soud už musíte přímo napsat zařízení, do kterého jde. Dřív to nebylo, takže mezitím se mohlo domlouvat, kde je volno, takže pokud dává návrh na umístění dítěte do výchovného zařízení rodič, musí si sehnat zařízení, kam dítě půjde a musí zajistit to, aby dítě dopravil on sám rodič do toho zařízení jo... Ale mnohdy to tak nefunguje, protože samozřejmě je tam veliký spor mezi dítětem a rodičem, takže není ani možnost, takže to funguje jakoby přes nás. OSPOD odváží, pokud je to takto jo, pokud podáváme návrh my jako OSPOD, tak už se na soud dává zároveň žádost o soudního vykonavatele, která prostě převáží to dítě, takže je to v režii soudu, účastný je OSPOD, ale policie ne. Policie pouze v případě, že třeba je tam nějaký útěk a tak dále, a tak my je požádáme o součinnost, aby nám s tím pomohli. Ale jinak to nebývá vůbec. Pokud j to soudní nařízení jako takto přes nás a přes OSPOD tak si to zařizuje ten odvoz soud, ale my se toho účastníme samozřejmě. Ale jinak, troufám si říct, že z deseti případů z osmi i když to dá rodič, tak prostě odvážíme my jako OSPOD, protože to fakt, to už je pak vyhocená situace. Málo které dítě tam jde dobrovolně, že a rodič není schopen to tak nějak zajistit takže asi spíš takové to no...Ale ta policie určitě jako není povinnost, a bývá minimálně teda, já jsem se s tím setkala. No jestli do pěti bych napočítala, za celou tu jo dobu, takže nebývá to opravdu. Ale ještě Vám řeknu teda jednu věc, protože já nevím, jestli jste byla i na jiných OSPODech nebo jestli jste měla praxi nebo dělat rozhovory, ale opravdu v naší republice každý OSPOD bohužel funguje jinak. Takže každý může mít ty úpravy na to jiné. Někteří možná opravdu k tomu tu policii volají, ale zase musí mít v ruce nějaké papíry, kdy s tou policií je to domluvené. Policie jenom tak dítě nevezme i když na základě rozhodnutí neodveze, protože požadují za to samozřejmě peníze a tak dále jo, oni prostě nemůžou takto vzít ty děti, ale věřím, že na některém OSPODu v republice, to jakože říkám opravdu ty OSPODy fungují. Mají to jinak nastavené vnitřně, navíc fungují ještě ty standardy, každý má ve standardech přímo popsané třeba ten odvoz nebo my držíme ty služby, tak, takže v rámci těch služeb ta

pohotovost prostě, každý to má jinak nastavené ten OSPOD jo. Říkám já, jestli napočítám fakt do pěti případů, kdy jsme měla asistenci policie, jinak opravdu ne.

Změnil se Váš postoj při odebrání dítěte v průběhu praxe?

Já ani nevím, jestli to můžu tady na ten diktafonek říct, ale za těch opravdu necelých pětadvacet let tak...já už to fakt beru jako práci. Je to možná smutné, ale je to pro mě opravdu práce, protože jsem zjistila, že jakoby v uvozovkách ten úspěch za mnou žádný není jo. Nikdy nenapravíme ani do dítěte ani toho rodiče tak, aby to začalo najednou fungovat úplně stoprocentně, aby se vrátil do nějakých kolejí, kdy to nějak fungovalo, jak to bylo, prostě pokud nastane problém, opravdu to natolik rozhodí tu rodinu, že já, já sama jako nemám šanci opravdu to prostě opravit, takže už to tak jakýmsi způsobem...

Berete tuhle práci pouze jako povolání nebo máte k určitým případům i nějakou citovou vazbu?

Teď už ano, nebývalo to, ale teď už ano. Opravdu. Já myslím, že opravdu ne. Říkám, u mě je to opravdu jinak, než třeba kolegyně dělá sociální pracovníci ta třeba teď konkrétně bude mít taky odebrání, umístování do domova, to jsou úplně jiné souvislosti, jsou to i malé děti, řeší se tam v té rodině, jo když třeba jak to slyším, jak to řeší, to se mě jakoby takto dotýká, ale u těch věcí fakt už tam, říkám není zamnou nic čím bych to úplně nějak napravila nebo prostě asi už to vnímám takto. Je to tak.

Můžete popsat nějaký nezapomenutelný případ, který Vám utkvěl v hlavě?

Asi ne, samozřejmě vždycky a to možná i do teďka malinko konkrétně mám teď jednoho hošíka, teď už je mu teda šestnáct, byl ve vazbě a vždycky tady u těch mladistvých, když se dostali v tomto věku třeba do vazby, tak to mě asi tak jakože teď zase řešíme tak, aby co nejrychleji proběhl soudní proces, aby se z tama dostal, prostě protože přece jenom je to pro ně velká zkušenost. Je to naprosto něco jiného než výchovný ústav jo, protože já říkám, že ve výchovných ústavech v dnešní době prostě ty děcka tam jsou fakt jak na intru. Každý víkend, pokud jsou v pohodě můžou jezdit dom, není to problém, jenom se tam vrátí, dělají tam jak kdyby ten, takže jo jasně jsou omezení na té svobodě, ale není to až tak, protože mají i propustky v průběhu týdne všechno, ale třeba ta vazba, tak to si myslím, že do teďka tak jaksi nemůžu úplně strávit, protože opravdu když tam je patnáctileté dítě ať už holka nebo kluk přece jenom na jeho vývoj je to, to musí zanechat, jako to je teda hodně, takže to jsem měla pár takových dětiček v té vazbě a to si myslím, že to tak jako je. Akorát zase já nedovedu úplně přesně říct, kolik těch dítek v té vazbě bylo, ale řekla bych že většina se opakovaně pak tam dostávala, a třeba protože tady teda u nás je kurátorka pro dospělé pracuje jako zvlášť a já díky tomu, že ještě dělám poštu pro všechny tady rozdělují, tak vidím kolikrát moji klienti se opravdu opakovaně objevují už u ní, že byli buď zavření nebo byl tam nějaký přestupek nebo něco, že prostě někteří fakt se z toho nedostanou a jedou dál prostě. Takže si říkám, jsou to fakt ti co byli ve směs u mě už vazebně stíhaní, takže to si myslím, že ta vazba u těchto mladistvých prostě zanechá opravdu ... mnohem víc tě to rozvrátí než třeba ten výchovný ústav, jo protože to fakt si troufám říct, že tam je to takový malinko jiný teda no... Není to tak jak dřív, mnozí lidé to mají vžitě v sobě, ale prostě si řeknou pasták jo, to já to slovo prostě, pasták nic takového neexistuje a říkám výchovný ústav. Je to jak dětský domov a opravdu oni by, pokud splňují, pokud mají bodové a tam to nemají nějak extra náročné, pravdu každý víkend od pátku do neděle jsou doma a zase se tam vrací, takže si myslím, že to mají jak ten intr. Samozřejmě ne třeba všichni studují, někteří jsou tam přímo zaměstnaní že, takže

všecko jde domluvit. Musí navíc trošku ta rodina i fungovat, aby stála o to, aby se tam vrátilo, ale říkám, teď jsem třeba teďka měla z okolí veselí dva hochy, teď už teda zletilý letos v lednu a ty jezdili už třeba ke své přítelkyni jo jakože nejezdili do rodiny ani jeden z nich, jeden teda jezdil k babičce a jeden k přítelkyni, fungovalo to, takže i v osmnácti se k ní vrátil. O jako dobré. Ale nebývá to tak vždycky, takové nějaké pozitivní, takže spíš bych řekla, že si hodně pamatuju takové ty klientky, kteří prošli tou vazbou no.

Pokud rodiče nepřizpůsobí situaci a dítě se nevrátí zpět do rodiny, podle čeho a kam dítě umístíte?

Kam děti jdu
dětský domov

Výchovných zařízení, pokud je to do patnácti let, což už jsem měla taky několik, tak jsou to dětské domovy se školou, protože ty dětské domovy ze školou jsou, oni vlastně řeší zároveň výchovné problémy, nedávám vůbec do klasických dětských domovů, oni je mnohdy i nechou, protože to jsou třeba i děti, které už mají zkušenosti s drogama a tak, i třeba do těch dvanácti – třinácti a prostě je to rozhodí v tom dětském domově jakýsi ten režim jo, tam nedávám, ale dětský domov se školou přímo je pro výchovné problémy a pokud jsou to, což teda nejbliž tady no možná jestli Brno, ale já jsem měla víceméně až na někde Ústecko, Orlicko jak jsou ty Králíky a tak, ten dětský domov se školou, to byli hodně daleko, a tady teda, pokud jsou to hoši, tak nejbliž tady máme Střílky, které jsou u Kroměříže, tam já mám hodně, a jinak ty holky říkám to buď Krumlov Moravský nebo Tišnov, ale tady poblíž žádné takové zařízení nemáme. Svého času třeba pro ty kluky bylo takové hodně, jedno teda z horších bylo z Višňové u Znojma, to bylo takové teda hodně přísnější výchovný ústav, ale on už je teď takový rekonstruovaný přepracovaný, jsou tam i jiné takové ty ještě s poruchama nějakýma, takže ale já co mám osobně, tak nejbliž opravdu Střílky a pro ty děvčata říkám buď ten Tišnov, tam je zas i Dětský domov na Moravský, oni tam mají vždycky takové oddělení, je tam třeba oddělení i pro nezletilé matky s dětmi je tam oddělená pro tady tyto děti s výchovným problémem, takže v našem okolí pro moje klientky všecko je to hodně daleko. Je to problém, ale víte co, mnohdy dřív bylo lepší opravdu, když třeba ten soud rozhodl, protože dítě, když se umísťovalo, nejprve šlo do diagnostického ústavu na dva měsíce, kde mu stanovili diagnostiku a tak právě rozhodli, pro jaké zařízení je vhodný, mají zmapované veškeré ty prostě zařízení i v tom diagnostáku, takže proto to bylo dobré. Po změně, nějak v tom roce 2010, 2009 nebo tak to už je delší dobu, tak nastala ta změna a teď už nemusí jít do diagnostického ústavu, už se umísťuje přímo, ale přímo buď rodič nebo OSPOD musí určit do jakého zařízení jde, což pro nás je teda velmi těžké protože první obvolávat zařízení a zjišťuju jaké možnosti tam jsou, jestli by toto dítě vzali s takovýma problémama a někdy jde nějak řeknu na rovinu jenom kde mají zrovna místo. Potom se následně samozřejmě přemísťuje, ale někdy je to trošičku problém, takže. Někdy ti moji klientíci končí třeba i na těch preventivně výchovných pobytech v rámci psychiatrických léčení, kdo už má větší zkušenosti s drogama nebo má tam třeba i jinou poruchu. Měla jsem ještě tady dívku, která k tomu že měla obrovské záškoláctví a tak dále, tak měla diagnostikovanou schizofrenii takže to se řešilo pak ještě po té léčebné stránce, nevím np je to těžko, ale tady opravdu nemáme. Někdy právě je to dobře, třeba zas pro ty děti které umísťuje kolegyně, to jsou ty mladší, které opravdu mají mět velmi úzký vztah s rodinou s rodiči, tak je dáváme třeba tady hodonín, uherský ostroh, hradistě, aby i ty rodiče to měli dostupné, někdy pro moje klienty je třeba zase lepší je dat dál, aby prostě se odpoutali tady od toho, je to na zváženu, ale musím na rovinu říct, že dřív mě v tom hodně pomáhal ten diagnostický ústav, teď už ne, ale teď aspoň volám a radím se, jakože jako nevím no, takže spíš takto no.

Sam děti jdu

Pravděpodobně

2 Jakým způsobem rodiče udržují kontakty s dítětem po odebrání?

Děčka jezdí na dovolené. A pokud ne každý víkend, oni mají i ze zákona nárok každých čtrnáct dnů nárok na dovolenku, pokud jsou v pořádku, takže můžou každých čtrnáct dní na dovolenku mimo to všechny prodloužené víkendy, svátky, prázdniny, to všechno takže je na domluvě s rodiči. Vždycky v podstatě rodič by si měl požádat nebo domluvit si s tím dítětem, se zařízením, že chce tu dovolenku, ústav posle mě žádost, jestli s tím souhlasím, já na základě toho prošetření a tak dále buď teda dám souhlas nebo nedám a dítě dojde, ale na rovinu stává se minimálně, že bych ten souhlas nedala a to udržování s těma rodičama je tam pravidelné. Ale říkám, zas je to trošičku jinak, kolegyně to má tak, že rodiče buď to jsou fakt těžcí alkoholici, v rodině je zanedbání jiné, takže potřebují terapii, proto to dítě jo, ale hledají se možnosti, aby měl kontakt s prarodiči, pokud tam jsou dospělí sourozenci, tak jezdí třeba k nim, k tetě, ke strýci, prostě aby to dítě neztratilo vůbec kontakt s tou rodinou jo. A já si myslím, že to celkem fakt funguje. Neříkám, že jako každý víkend, jako oni mají tu možnost každých čtrnáct dní pravidelně, ani to se někdy, protože samozřejmě pokud mají třeba útesy z těch domovů, tak oni potom nemají čtrnáct dní nárok jak kdyby na tu odjezdovku jo, takže samozřejmě a tím se to nějak krátí ale jo ten kontakt, já můžu za sebe říct, že funguje.